LOBSTEIN-LAURENCHET

< 9076

Vault
QB
41
.P46
1507
octavo

[1490-1499]

Ce
leberrimi viri
Artium Magiſtri
necnō medicinarū docto
ris eximij domini Petri·Cra
couienſis Cōputus eccl'aſtic⁹ vl' aſ
tronomic⁹ qui per honeſtū virū bonaꝝ
artiū magiſtrū mgr̄m Hinricū koenmūt de
Melhuſen ad figuras vna cum Canonibus ea-
rundem calculando correcte reductus Cer-
tis quoqꝫ additionibus annexis· Uni-
uerſis quoqꝫ tam Scholaſticis ꝙ̄
Preſbiteris ad calculatōnem
Almanach non minus·
vtilis·deſeruiens·et
neceſſarius feli
citer inci-
pit ∴

¶ Diuiſio necnon forma ſphere regionis Etheree ſubſtancialiſq; accidentalis· Circulis varijs tam maioribus q̄ minoribus obliquis et angulis obtuſis exornata ſeu decorata Cui⁹ declaratio in ſequentibus clarius patebit

¶ Incipit Computus aſtronomicus nuper in alma vniuerſitate Cracouienſi felici ſidere ꝯpoſit9. ac Colonie ad figuras ꝑpulchre reduct9.

Quanta diligētie cura olim fuerit ſtudētibus ac clericis de obſeruatōne feſtoꝝ mobiliū ſcꝫ Septuageſime. Sexageſime. Quinquageſime. Quadrageſime. Paſche. Rogationū. necnon Cicloꝝ et aliorum de quib9 preſens tractat libell9. Noſtris autē tempeſtatib9 quamq̄ꝫ noſtra plurima ſtudia eſſe creduntur litteraꝝ. fabularū. aut nonnulla ſpeciem contrahūt alias coniūctationes vanas habent. Ita etiam vt fere illud inſit omnibus ſtudentibus In eccleſiaſticis vero computationibus nullus quippe aut ferme pauci docti inueniuntur vſq̄ꝫ adeo. vt clericis aut ipſis ſtudentibus de hijs aliquando ꝓpoſitis a villano omnium litterarū ignaro queſtionibus. Et ꝙ harum ignari exiſtentes Alij mendacio ignauiam tegunt. Alij confuſi. Alij perfuſi rubore abcedunt. Ut ergo quilibet doctus in hijs euadat ſequentia in vnam iam iam facilius quo fieri potuit ꝯportata et collecta quedam enim ſunt ex eis iam nuper reformata et diligēti calculatione emendata Ut ⁊ modo quilibet infra ſcripta capittula inſpiciens obſeruationem feſtorum mobilium non nullorumq̄ꝫ aſtronomicalium pulcherrimorum dictorum facilem accipiet noticiam Ad queſita vero reſponſionem artificialem imo et veram habebit

¶ Erit igitur primum capittulum de ciclo Lunari ſiue aureo numero.
¶ Secundum erit de ciclo Inditionis
¶ Tercium erit de ciclo Solari
¶ Quartum erit de Littera dominicali
¶ Quintum erit de Interuallo
¶ Sextum erit de diebus Concurrentibus
¶ Septimum erit de feſtis mobilibus
¶ Octauum erit de forma et figura celi et ordine ſpherarum
¶ Nonum de quatuor elementis
¶ Decimū erit de motu et ſitu firmamēti. atq̄ꝫ de ſolſtitijs ⁊ eq̄noctijs
¶ Undecimum erit de aſpectibus planetaꝝ. ⁊ de eclpſib9 ſolis et lune
¶ Duodecimum erit de motu Solis
¶ Decimum tercium erit de motu lune
¶ Decimum quartum de coniunctione et oppoſitione Solis et Lune
¶ Decimum quintum erit de Nominibus menſium
¶ Decimum ſextum erit de Kalendis. nonis. et idibus
¶ Decimum ſeptimum erit de inceptionibus temporum anni
¶ Decimum octauum erit de Ieiunijs. quatuor temporum anni
¶ Decimum nonum erit de Aduentu domini quod capittulum non habetur in hoc libello ſed illi ſuperadditur Ut tota ars computiſtica ſit completa. perfecta. et conſummata

Sequuntur certe Additōes artis Computiſtice

Qꝫ Aſtra neceſſitant naturalia hoc patet primo autoritate ſic

MUndo contigua quaſi malleus omnimouentis
Oportuniſant huic aſtra poli renitentis
Cum mundi virtus virtute regatur eorum
Integra·confirmat id ſummus philoſophorum.
Solis in obliquo·quia circo prodiga prolem
Virtus terrigenis cauſat reſolutio ſolem

Ratõe tripl'r p̄mo in gn̄atõe metalloꝝ ex planetꝭ

Aurum ſol gignit·Argentum lucina·ſtannum
Dat citharea·Jouis es·cupro; Mars beat annum
Argenti genitor viuatis tempore certo
Diſtillat ſtilbon plumbo ſaturnus aperte

Scdõ probat in generatõe terrenaſcentū

Spondet ager ſegetem ſulcatus vomere meſſi
Dulce ferent precium ſua ſpergentes ſata feſſi
Num coma ſilueſtris apices·num premula comit
Molle ſolum·veneri num carmen a credula promit

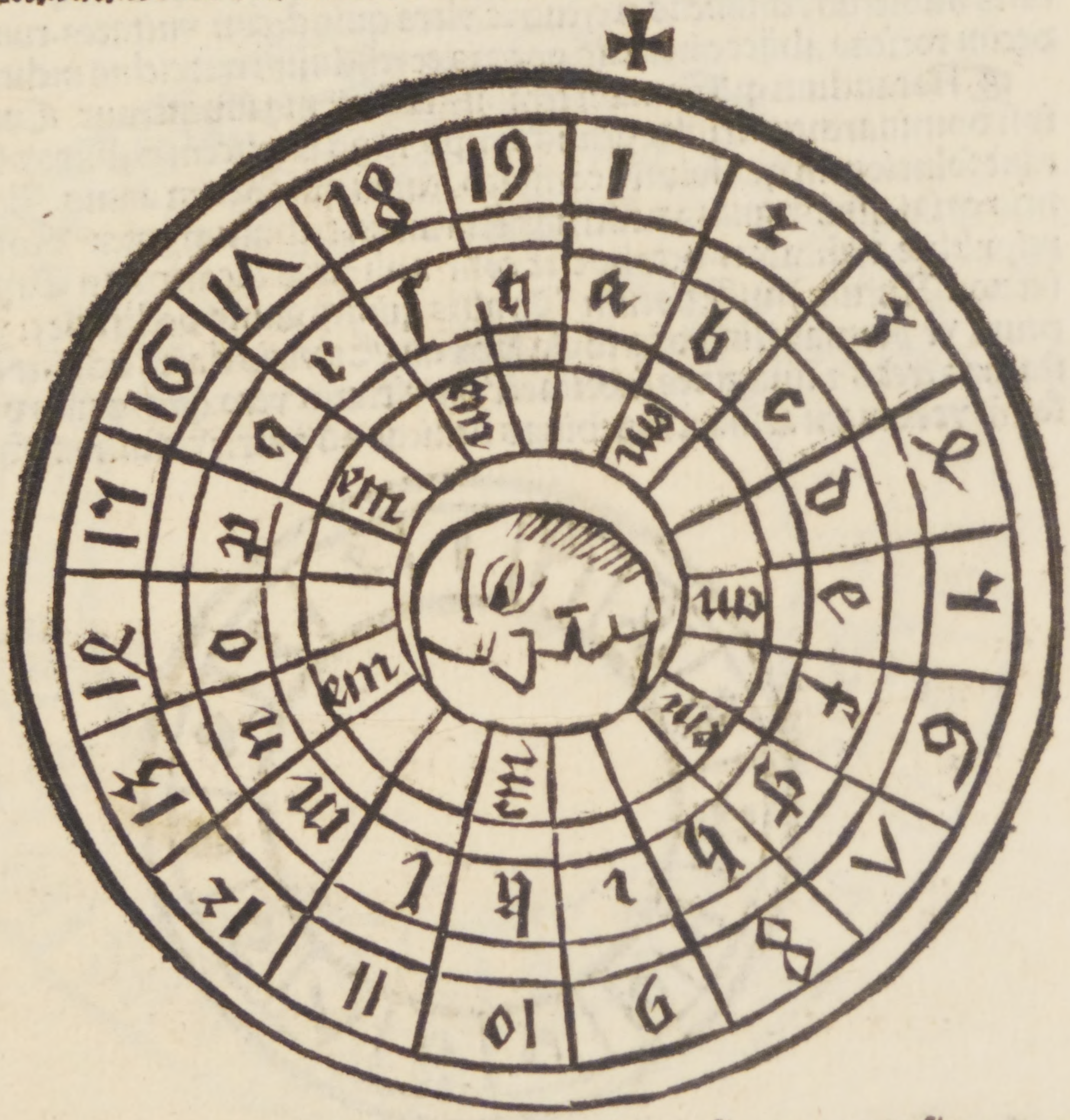
Tercio probatur idē in generatõe aialium.

SEſe materies non quibit ceca mouere
Ad formam·ſed agens vult celi corpus habere
Influit·irradiat·mouet illud in inferiora
Semper agens iterum producat vt vlteriora
Vxor huius ſentit ſic blandimenta mariti
Et ſtelle quatiunt pecudes ratione carentes

¶ Capittulum primum de ciclo lunari

Mille quadringētos ab anno deme ſalutis
His vnū cum annis octuaginta quoqꝫ iunges
Numerus aureum reſidens ciclum edocet
¶ Decem cū nouē ſuper hos ſi excreuerint anni
Hos totiens abijce·reliquum pro ciclo teneto

¶ Declaratio text⁹ Subtrahe mille quadringentos et octuaginta vnū annos ab anno chriſti tibi propoſito. Et quis numerus ſuperfuerit ſiue relictus poſt hanc ſubtractionem aureum oſtendet tibi numerum Et eſt ſciendū ꝙ ciclus lunar' ſic deſcribitur Eſt quedam reuolutio in qua oēs diuerſitates ex motu ſolis et lune cauſate in priſtinam reuertantur poſi/tionem Et dicitur ciclus quaſi circulus per ſyncopam quem Julius ce/ſar primitus adinuenit ex coniunctione diametrali ſolis et lune que fieri habet quando centrum lune ſupponitur centro ſolis dyametraliter que coniunctio eueniet viceuerſa elapſis decem et nouem annis Conſueuit autem Julius ceſar eum ſcribere litteris aureis ⁊ hoc propter eius vtili/tatem quia per eum multa in Aſtronomia inueniuntur vt poſtea pate/bit cuilibet inquirenti Modo autem idem numerus ſcribitur rubeis ca/racteribus quia auro non habundamus. Quia tamen talibus con/ſueuerat ſcribi caracteribus ſcꝫ aureis inde nomē accepit ꝙ adhuc aure⁹ dicitur numerus Et licet aureus numerus et ciclus lunaris idemtificen/tur ſecundum rem diuerſificantur tamen ſecundum rationem

¶ Canon hui⁹ figure Annos chriſti tibi ꝓpoſitos pertranſies. et nume/rare incipies (inchoando ab vnitate) ab octuaginta duobꝫ incluſiue vſqꝫ ad annū ꝓpoſitum. et vnitates ſupuenientes aureū indicabūt numerū

¶ Capittulum ſecundum de Ciclo inditõis

Ciclum tu qui cupis ſcire inditionis

Mille quadrin et nonagin ſeptẽ ſi demas ãnos

Reſiduus numerus ciclus erit inditionis

¶ Cũ excreſcant quind tollas. reliquũ retinẽdo

Subtrahe ab anno tibi propoſito mille quadringentos et nonaginta ſeptem annos et numerus remanens poſt illam ſubtractionem oſtendet tibi ciclum inditionis. ¶ Hic ponitur cautela que talis eſt ꝙ Cum talis numerus remanens excreuerit vltra quindecim vnitates. tunc quĩdecim totiens abijce quotiens poteris et reſiduum erit ciclus inditionis

¶ Notandum ꝙ Romani tempus inditionis inuenerunt Cum enĩ ipſi dominarentur triplex genus temporis ad triplicem tributoꝝ ſtatuerant ſolutionem que ſolutio complebatur in quindecim annis In pri/mis enim quinqꝫ annis dederunt Aurum in tributum ꝓpter Romane reipublice vtilitatem. licet hoc ſit contra aliquos dicentes eis Argentũ (et non Aurum) fuiſſe datum In alijs quinqꝫ annis dederunt es. i. cu/prum vt Romani ſuis dijs idola facerent. Et viris claris bello. et doct; ſtatuas ereas ⁊ imagines fabricarẽt In vltimis vero q̃nqꝫ annis dedert ferrũ. vt romani arma ⁊ machinas bellicas ad patrie defenſionẽ facerẽt

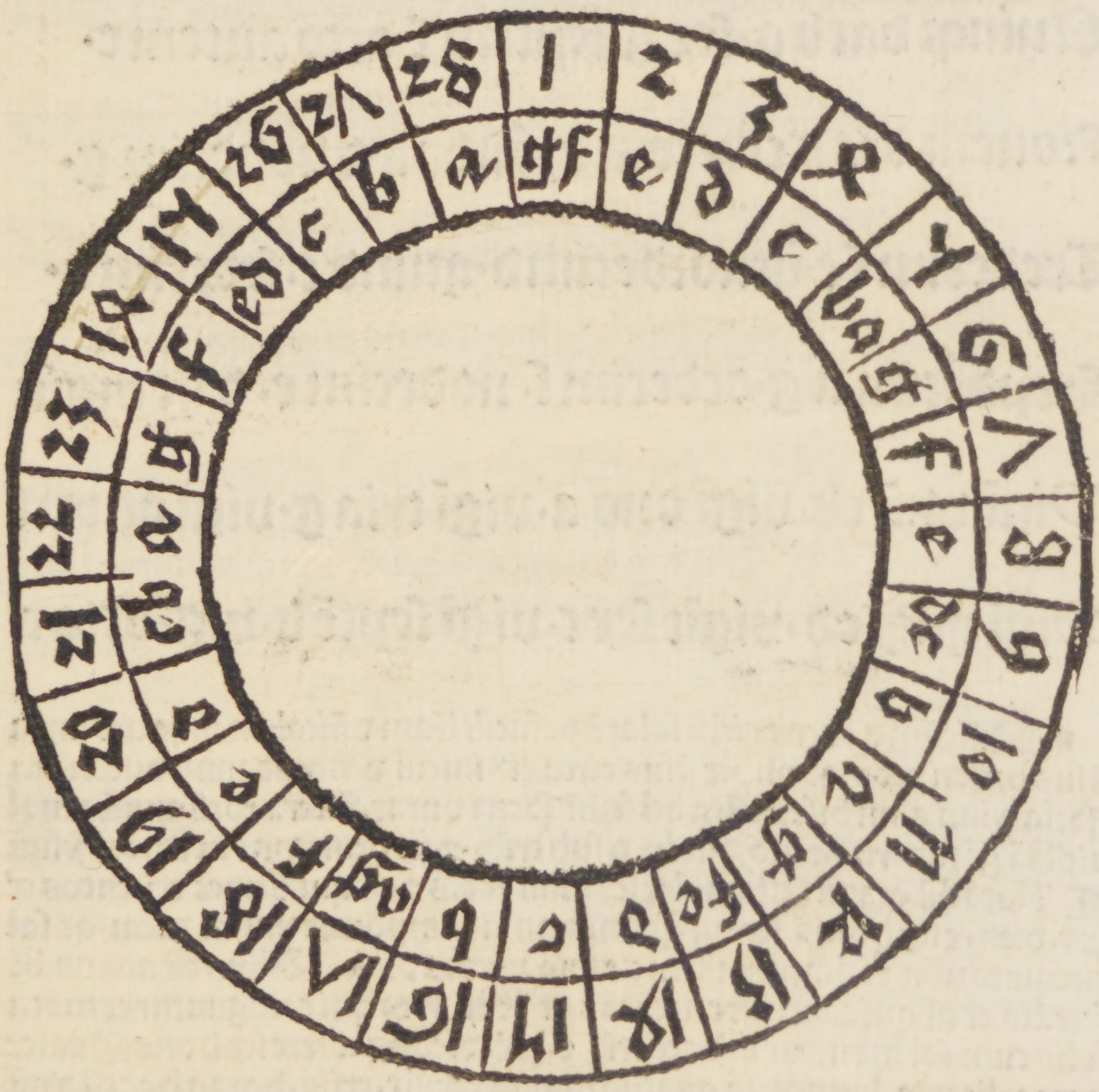
¶ Canõ h⁹ figure Incipe numerare (inchoãdo ab vnitate) ab nonagita ſeptẽ excluſiue vſqꝫ ad annũ ꝓpoſitũ. ⁊ numer⁹ remanẽs ciclũ ĩdicõis oñt

¶ Capittulum tercium de Ciclo ſolari

Mille tollas quadrin et quinqꝫ ſeptuaginta
Quicquid ſuperfuerit ſolis ciclum retineto

¶ Viginocto ſi numerando ſic ſuperabis
Tolle quater ſeptem teneas quod accidit ultra

Figura pn̄s defuit ꝓ innuentōe Cicli ſolaris et Lr̄e dominical'

¶ Declaratio huius predicti textus eſt iſta Subtrahe ab anno chriſti tibi propoſito Mille quadringentos et ſeptuaginta quinqꝫ annos et qđ remanſerit erit ciclus ſolaris· ¶ Canon figure eſt ꝙ Nullā habebis numeratōeꝫ cū̄ annis chriſti·ſed ſimplr̄ numera inchoādo ab vnitate a ſeptuagīta ſex icluſiue vſqꝫ ad annū̄ ꝓpoſitū̄ et vnitates excreſcētes

ciclum ſolarem tibi indicabunt ¶ Cautela eſt Q' ſi ex tali ſubtractōe vltra viginti octo ſuperfuerint vnitates. Has ſcꝫ viginti octo vnitates quotiens poteris abijce reliquū pro ciclo ſolari teneto ¶ Ciclus ſolaris eſt ſpacium viginti octo annoꝝ in quo omnes dominicales littere ꝯcurrunt qui nunq̄ poſſunt redire niſi poſt viginti octo annos. Quaſi diceret ſi aliqua littera eſt dominicalis in aliquo anno biſextili vel poſt annum biſextilem tunc iſta littera in tali ordine et modo non poteſt eſſe dominicalis. niſi poſt viginti octo annos

¶ Capittulum quartū de lr̄a dn̄icali

Unum prebet g f. duo e. tria d. quatuor c.

Quinq̄ dat b a. ſex g. ſeptem f. octo autem e.

Nouem dat d c. decem b. vnde a. duodecim g.

Tredecim f e. q̄tuordecim d. quind c. ſedecim b.

Sepdecim a g. ocdecim f. nodecim e. d q̄ꝫ vigin

Vigī vnū cb. vigī duo a. vigī tria g. vigī q̄tuor f

Vigī q̄nq̄ ed. vigit ſex c. vigī ſeptē b. vigiocto a

¶ Quicūq̄ nouerit ciclū ſolarē de facili lr̄am dn̄icalem inueniet iuxta ꝟſus preſcriptos. qꝛ q̄libet ꝟſus circa ei⁹ iniciū denotat annū biſextilem Pr̄ia enim anni biſextil' lr̄a ad feſtū Petri durat Altera totū annū reuoluit Nā g f ſub vno. e ſub duobꝫ. d ſub tribꝫ. ⁊ ſic deinceps ſm̄ tenorē ꝟſuū ¶ Notādū q̄ ann⁹ eſt duplex ſcꝫ Ann⁹ coīs ⁊ eſt qui ꝯtinet tricentos et lxv. dies et ſex horas fere in q̄ternis annis importat vnum diem. qꝛ ſol circuit totum zodiacum in vno anno per tot dies Alius eſt annus biſextilis et eſt qui continet tricentos et lxvi. dies qui colliguntur ex motu ſolis cum ſol mouetur in tricentis ⁊. lxv. diebus et fere ſex horis Que ſex hore collecte adinuicē in quatuor annis faciūt. xxiiij. horas hoc eſt vnū diē naturalē qui. xxiiij. horas in ſe habet Illa dies que facit annū biſextilem imponitur in Februario quia februarius habet paucos dies pre ceteris menſibus Ideo in illum menſem recitatur ille dies naturalis collectus ex illis viginti quatuor horis predictis.

¶ Capittulum quintū de inuentōe interualli

1 2 3 4 5

Elephas a terra feſtinat bubalus extra

6 7 8 9 10

Clericus facete decipitur gaudijs crebre

11 12 13 14 15

Articulum degener gamam excellit adulter

16 17 18 19

Doceo barbatum egomet conſidero nullum

Littere interuallum notant hebdomadarum

Si feria preceſſerit primam litteram verbi

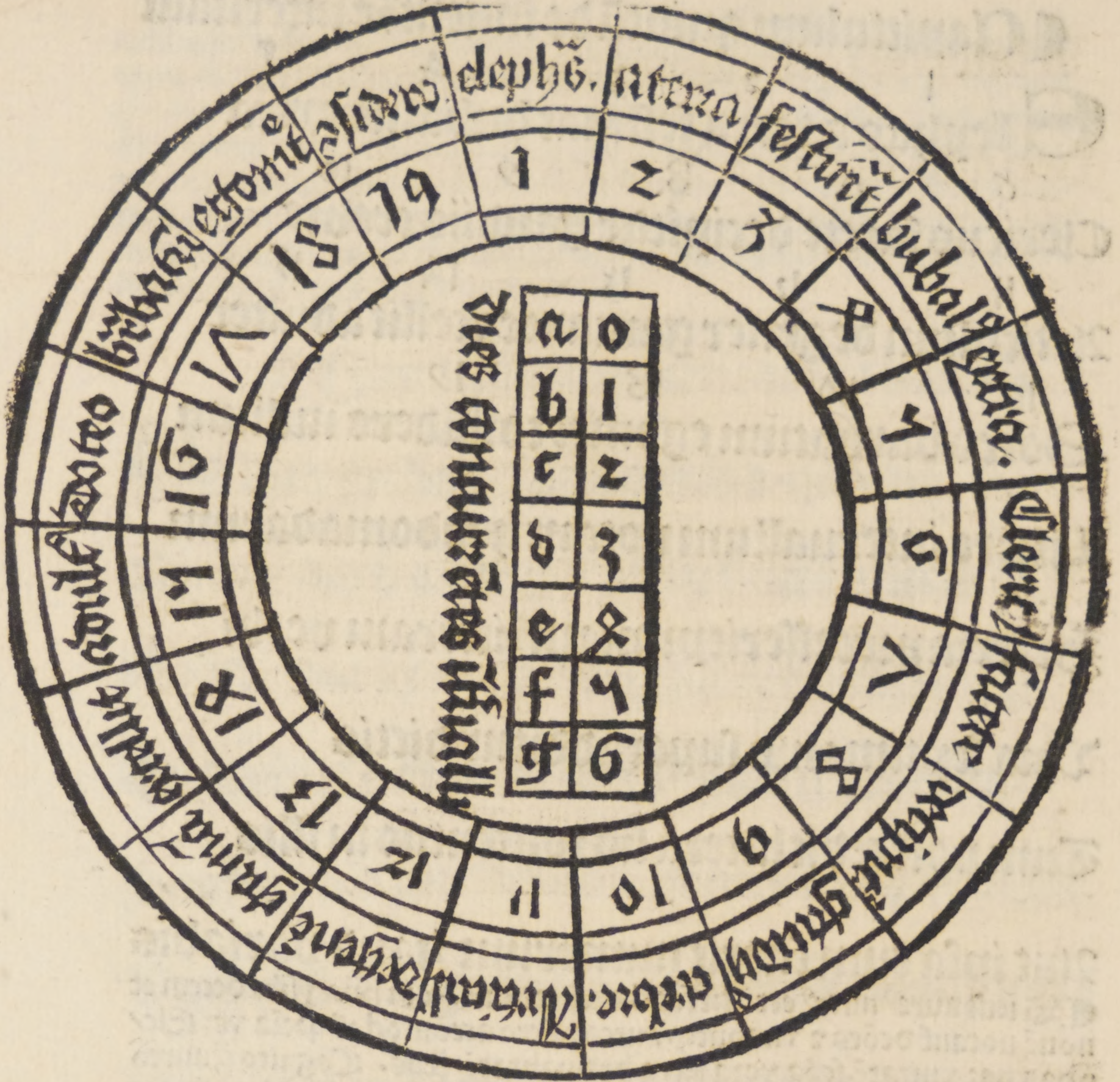
Vna ſeptimanis ſuperadditur dictis

Tum poſt cedit littera ſis contentus in illis

Aut ipſa cum fuerit numerum haud variabis

¶ Sicut aureꝰ nūerꝰ extēdit ſe ad decē et nouē. ſic in hijs ꝟſibꝰ decem et
nouē notant dcōes ⁊ vnaqueqꝫ aureo nūero accōmodat Pria vcꝫ Ele/
phas dat vnitatē. ſcda vcꝫ a terra hꝫ dualitatē. ⁊cijs. Cognito ḡ aureo
nūero tūc aſpiciat dictō ei corrn̄dens. nā q̄t lr̄as tal' dictio habuerit. tot
ſeptimanas ſigt̄ interualli et h̄ eſt verꝫ ſi pīma lr̄a eiꝰ dē dcōis lr̄a dn̄icalis
fuerit āt vna ex his lr̄is q̄ eādē ſequūt in rcō ordie feriaꝝ Si vna ex p̄cedē
tibus fuerit. tunc predictis ſeptimanis vna hebdomada connumeretur
Sit gracia exempli Si vnum fuerit aureus numerus. tunc illa dictio
Elephas ſibi correſpondet. et illa dictio ſeptem cōtinet in ſe litteras que
ſeptem hebdomadas interualli manifeſtant Et hoc ſcꝫ Si hec littera E
que eſt prima littera eiuſdem dictionis Elephas vel. F G. que ſunt ſeq̄n
tes littera dominicalis fuerit. Si autem. B C A. que ſunt precedentes
litteram E in recto ordine alphabeti littera dominicalis fuerit. tunc dic
tis ſeptimanis vnam adiunges et ſic erunt octo ſeptimane

Item Eſt duplex interuallū ſcꝫ Interuallū ſeptimanaꝝ. et eſt illud qđ
ꝯputat a pria dn̄ica pꝰ natiuitat' xp̄i vſqꝫ ad dn̄icā Eſto mihi. Aliud ē
interuallum dierum concurrentium Et ſunt dies intermedij a die nati/
uitatis domini incluſiue vſqꝫ ad dominicam proximam ſequentem

¶ Canon iſtius figure eſt ꝙ primo videndum eſt quis ſit aureus numerus anni propoſiti / quo ſcito reſpicienda eſt dictio ſibi ſuppoſita et quot litteras talis dictio habuerit tot hebdomade habentur pro interuallo et hoc Niſi littera dominicalis in recto ordine alphabeti preceſſerit primam litteram dictionis Et tunc vna ſeptimana ſuperaddenda venit Cognita littera dominicali de facili cognoſcuntur et dies concurrentes

¶ Capitulum ſextum de diebus ꝯcurrentibus

B vnum. C duos. D tres. dat concurrentes

E quatuor. F quinque. G ſex. A inſuper nihil

In biſextili concurrentes prima notantur

Secunda hebdomadas interualli figurat

¶ Declaratio textus Quia Interuallum duorum pars eſt Sumens tamen nomen ſuum a poſteriori anno. Quoniam omnia a fine iuſtum eſt appellari. vt dicitur ſecundo libro de anima ¶ Sunt etiam et due partes huius interualli. dies concurrentes ſcꝫ et ſeptimane integre Concurrenres quidem dies. ſunt dies ſuperflui vltra ſeptimanas et ſūt dies anni precedentis. ſcꝫ dies a natiuitate domini vſqꝫ ad dominicam proximam que ſequitur natiuitatem domini. Et ſi. A. littera dominicalis fuerit. nullus dies concurrens celebratur ſed ſunt integre ſeptimane ꝑ interuallo. Si. B. littera dominicalis fuerit tunc eſt vnus dies concurrens Si. C. fuerit littera dominicalis tunc ſunt duo dies concurrentes Si. D. fuerit dominicalis littera tunc ſunt tres dies concurrentes et ſic deinceps ſm tenorem verſuum ¶ Alie ſunt partes interualli dicte hebdomade Et ſunt duplices hebdomade nam Quedam ſunt hebdomade anni precedentis Alie ſunt hebdomade anni ſequentis Hoc eſt a dominica que ſequitnr natalem chriſti vſqꝫ ad dominicam Eſto mihi.

¶ Hic ponitur cautela que eſt ꝙ In anno biſextili eſt duplex modꝰ inueniendi interuallum nam per Primam lr̄am dominicalem dies ꝯcurrentes inueſtigantur. per Secundam lr̄am ſeptimane inueniuntur

¶ Notandum ꝙ dies concurrentes Interualli ſunt a die natalis dn̄i incluſiue vſqꝫ ad dominicam proximā excluſiue Sed dies concurrentes anni incipiunt a dominica proxima poſt natalem domini incluſiue vſqꝫ ad diem circumciſionis domini excluſiue

¶ Capittulū ſeptimum de feſtis mobilibꝰ

Et ex ſeptimanis interualli deme duas

Sic dominica fiet ſeptuageſima nota

Adiungas hȳs vnam ſi quadrageſimā optas

Sex quadrageſime cū Paſcha petis celebrare

Septimanāqꝫ ex azimo quintā rogatio querit.

Hȳs demum binas adde ſpiritum cole ſanctū

Declaratio textꝰ de feſtis mobilibꝰ

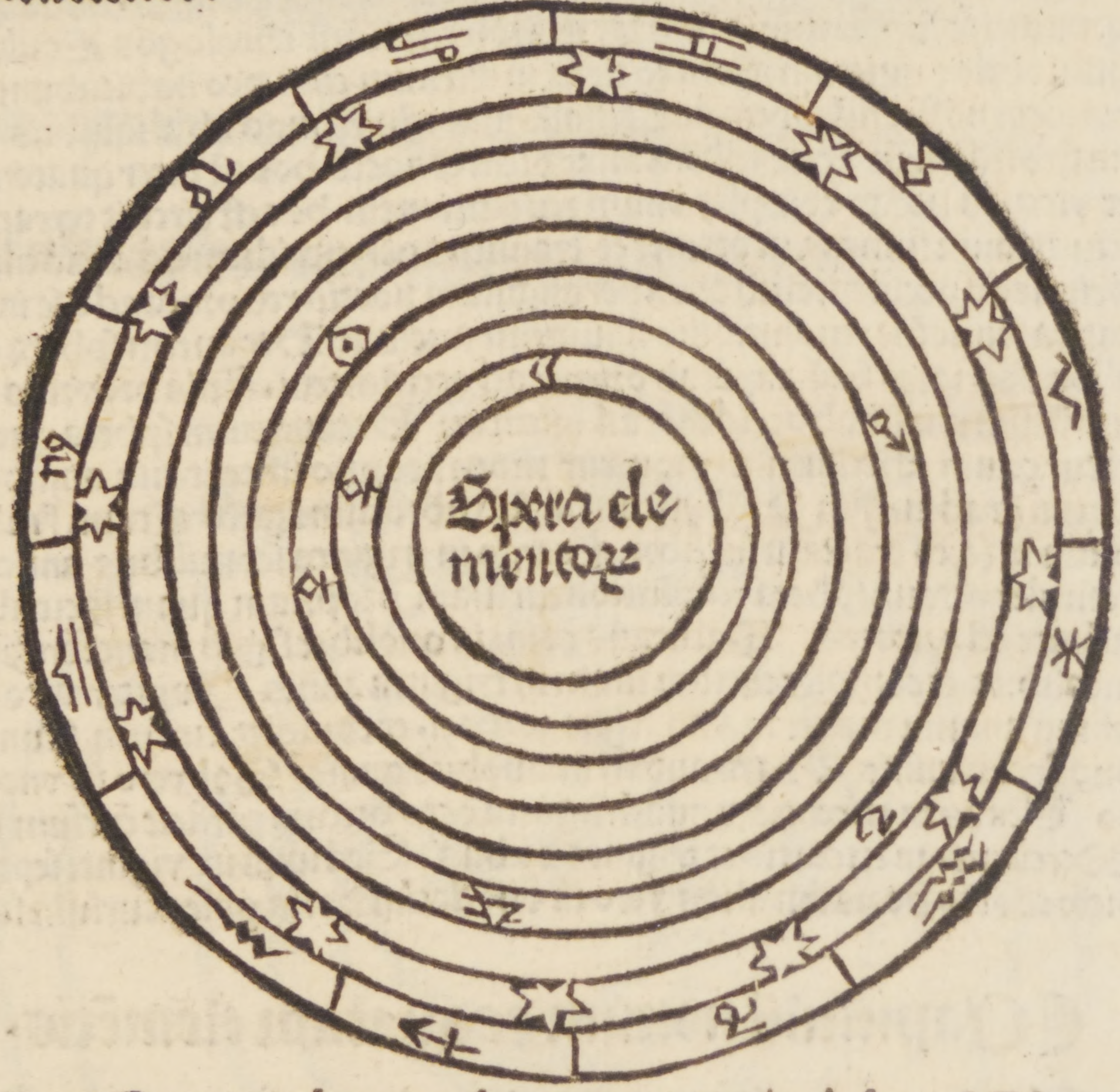
¶ Cum tu quinqꝫ Feſta mobilia ſcilicet Septuageſimam Quadrageſimam. Paſcha. Rogationes. et Penthecoſten. inuenire cupis preſupposito numero ſeptimanarum interualli Ab hijs duas deme hebdomadas Et ipſa dominica tibi Septuageſimam demonſtrabit

Si autem Quadrageſimam habere affectas ſiue deſideras. tunc aſſocia ſeu adiunge predictis ſeptimanis Interualli vnam hebdomadā Et ipſa dominica Quadrageſimam notabit. ¶ Volens igitur ſcire quando feſtum Paſche celebrabitur ille ſuperaddet Quadrageſime ſex ſeptimanas. Et conſequenter in quinta ſeptimana poſt feſtum Paſce dies Rogationum peraguntur ¶ Et poſt quindenam poſt dies Rogationum celebrabitur feſtum Penthecoſtes.

¶ Capittulū octauū de forma et figura celi

Rotunda nobilior ex mathematicis datur
Figura. huic ſimilem aſſumit ſibi mundus
Vt a quacumqꝫ parte fluxium producat equalē
Duas precipue notas poſſidet regiones
Corruptibilem enim diſtinguit ab eterna
Ecce qꝫ pulchre incorruptibilem ſpheris ornat
Empyreum ſupremam fixe tenet dei ſedem
Nonum ſimplici curſu colligit alios ei
Sydus circuit in trigint ſex milleqꝫ gyrum
Saturnus ſpherā annos per triginta reuoluit

Jupiter duodecim ſ Mars complet binos annos
Sol princeps inter alios curſum anni docet
Venus et Mercurius tot ꝯplent quaſi dies
Inſimam Luna tenens· menſem ſibi aſſumit

¶ Item Motus predictarum ſpherarum patet in gloſa text⁹ Q, autē ſphera ſtellarum alio nomine Sydus appellata faciat vnam reuolutionem in triginta milibus annorum probatur ſic Sydus ſiue ſphera ſtellata in centenis annis pertranſit vnum gradum in zodiaco. Jam multiplicetur quodlibet ſignum in triginta gradus et euenient tricenti et ſexaginti gradus· illo facto multiplicetur quilibet gradus in centenarium ⁊ reſultabit ſumma annorum prefatorum Item ꝙ ſphera Saturni ſuum curſum terminet in triginta annis Probatur ſic q: in quolibet ſigᷠ manet triginta menſes ·Modo quodlibet ſingnum zodiaci multiplicetur in triginta menſes. et huiuſmodi menſes diuidentur per duodecī quia duodecim menſes annum ꝯſtituunt. ⁊ ſic euenient triginta anni.

Declaratio textus

¶ Item mundus habet ſphericam figuram vt pꝛobant oēs magiſtri aſtronomie· et pꝛecipue Areſtoteles in pꝛimo libꝛo de Celo et mundo· et hec figura ſpherica ſm mathematicos inter ceteras figuras eſt capaciſſima pꝛopter excluſionem angulorū Nam talis figura ſpherica nullis angulis eſt conſtricta et arctata Et hec figura eſt mundo accomodatiſſima quia mundus continet in ſe tam viſibilia q̄ꝫ inuiſibilia Iſte āt mundus diuiditur pꝛincipali ſua diuiſione in duas partes hoc eſt in duas regiones ſm libꝛi ⁊ ſphere materialis materiā ſcꝫ in Ethercam ⁊ Elementarē Etherea eſt que quinta eſſentia a philoſophis appellatur· habet pꝛio pꝛimum et ſupꝛemum celum ſcꝫ Empirreum ſm theologos Et illud ē immobile ⁊ quietum Et in eo electi in eternum cum deo habitabunt ſm tenoꝛem noſtre fidei· deinde Criſtallinum celum quod ab aliquibus nona ſphera dicitur que ſphera inter diem et noctē hoc eſt inter quaternas et vicenas hoꝛas complet vnam reuolutionem· hoc eſt circuit terram inicium ſuum ſumens in oꝛiente et tranſiens per meridiem ad occidentem deinde ab occidente ſub terra per angulum noctis recipꝛocando ſe in oꝛientem vnde ſue reuolutionis aſſumpſit inicium Hec autem ſphera oēs alios inferioꝛes ſecū capit ab oꝛiente ad occidentem· ꝗuis pꝛopꝛius motus ſtellarum ſit ab occidente ad oꝛientem Octaua enim ſphera que vocatur celum Stellatum· mouetur motu pꝛopꝛio in centenis annis per vnum gradum ſm Ptolomeum in ſuo libꝛo almageſto Etiam ſm Gebꝛum in ſexto tractatu ſui libꝛi Et ergo in triginta ſex milibus annoꝛuꝫ complet octaua ſphera reuolutionem ſuam pꝛopꝛiam quam facit ab occidente ad oꝛientem Saturnus enim in quolibet ſigno manet triginta menſibus· et complet curſum ſuum in triginta annis Jupiter vero per vnum annum manet in vno ſigno zodiaci· et complet curſum ſuum in duodecim annis Mars autem in duobus annis Sol vero in vno anno Venus in tricentis ⁊ quadraginta octo diebus perficit curſum ſuū Mercurius in tricentis et triginta diebus Sed luna in viginti ſeptem dieb⁊ et octo hoꝛis ſm alios vero in duodecim hoꝛis ꝯplet curſum ſuū

¶ Capittulū nonum de quatuoꝛ elemētis·

Terra petens mediū inter elemētaqꝫ centrū
Ad figuram celi ſpheram oꝛnauitqꝫ ſuam
Non quadꝛatā ſed rotundam continet foꝛmā
Stelle in occaſu pꝛobant tendentes ab oꝛtu

Proxima res maior ea. que a longe videtur
Non in ſtellis apparet vapor niſi reſiſtat
Conuexum ſphere circūſcribit concauū aque
Aquam aer et ipſum ignis. hec elementa
Que quatuor eſſentie ſeu mortalium ſphere
A philoſophis edoctis probate ac vere

¶Figura quatuor Elementorum.

¶ Declaratio textus Notandum ꝙ terra eſt in medio firmamenti.i.mū
di tamq̃ centrum in circulo eq̃liter diſtans ab omnib9 partibus celi et
habens figuram ſphericam ſicut celum. et hoc probatur per ſtellas in Al
mageſto Ptolomei. que quidem ſtelle ex oibus celis ſiue ſpheris videñ
a nobis in vna et eadem quantitate ſiue magnitudine. qđ non eſſet ſi ter
ra in vno loco magis ad celum approṗinq̃ret q̃ȝ in alio Sed ꝙ aliq̄ndo
ſtelle apparent nobis maioris q̃ntitatis in oriente vel in occidente h̄ acci
dit ꝓpter mediuȝ nō depuratū ſcȝ per vapores a terra in aerem eleuatos
ſicut denarius proiectus in aquam maior aparet in aq̄ q̃ȝ extra aquam
Sic ergo clare apparet terram eſſe rotundam. et in medio firmamenti lo
catam non quadratā nec planam exiſtentem. quia ſi ſic ſequeretur ꝙ nō
reciperet equaliter influentiam celi et ſtellaruȝ ex omnibus partibus celi
Quia angulus ille ipſius terre qui magis accederet ad firmamentū ille
videlicet non eſſet in fluxu celi et aſtrorum Sed ꝙ terra nobis plana vide
tur hoc facit nimia eius magnitudo quo ad aſpectum noſtrum. que tñ
magnitudo terre comparata ad firmamentum ſiue celum. nulla eſt vel
potius minimi eiuſdem puncti ad maximum quēdam circulum Quia
minima ſtella in celo. viſu tñ notabił. multo maior eſt q̃ȝ tota terra excep
tis tamen Luna et Mercurio qui minores ſunt in quantitate q̃ȝ ipſa ter
ra Sol enim ſ̄m Ptholomeum in quinta dictione Almagiſti ſui centies
⁊ ſexageſies ſexies maior eſt tota terra ⁊ vna q̄rta parte cū vna octaua ei9
Et hoc idem dicit Geber. imo demonſtrat certiſſimis demonſtrationi/
bus in libro ſuo quarto qui liber commentatur quintam dictionem Al
mageſti Ptholomei Item ipſa terra naturaliter eſt frigida et ſicca. et
ſphera aque ipſam circumdat. modica tamen parte eius excepta. et hoc
factum eſt a domino deo ꝓpter conſeruationem vite animaliū terreſtriū
que in aquis viuere nequeunt. vt ſunt homines et iumenta terre. Et ipa
Aqua naturaliter eſt frigida et humida ⁊ eſt ſubtilius elementū q̃ȝ terra
Aer inſuper circumdat aquam et eſt calidus et humidus et eſt ſubtilior
q̃ȝ aqua. Ignis vltimo ſpheram aeris circuit et eſt calidus et ſiccus. et
inter omnia elementa ſubtilius et nobilius elementum eſt ignis. cuius
ſpheram Luna circumſcribit Et hec quatuor elementa dicuntur qua/
tuor eſſentie ſiue ſphere generabilium et corruptibilium. Quia elementa
inter ſe quo ad partes ſuas generantur et corrumpuntur ſicut dicit Areſ
totelis in ſecundo libro de generatione et corruptione Q̄, ex vno pugillo
terre fiunt decem partes aque Et ex vno pugillo aque generantur decem
partes aeris Et ex vno pugillo aeris generantur decem partes ignis
Vel poſſumus aliter dicere per multiplicationem ſicut Areſtotelis dicit
quod tamen pene redit in idem ſcilȝ Q̄, ex vno pugillo terre generantur
decem partes aque. Et ex decem partibus aque generantur centene ꝑtes
aeris. Et ex centenis partibus aeris generantur millene partes ignis
Et ſphere planetarum et ſtellarum dicuntur Quinta eſſentia a Philo/
ſophis. ſiue ſphere generabilium et corruptibilium.

¶ Capitulum decimum de ſitu ſiue poſitura firmamenti Atq̃ȝ de equinoctijs et ſolſticijs

Mobile continue ꝑ binos cardines volat.

Supremus ad austrum nobis eterne occultus

Alter vrſam cuſtodit arcticus nuncupatus

Cingitur celum choruſcationiſqꝫ zona.

Que equat diem ac noctem in horis.

Quam gyrus animalium per medium ſecat

Principium arietis ac libre teſtificantur

Recedit ab equinoctio ad noctem caput cancri

Ad meridiem caper hijs ſolſticijs dantur

Hec quattuor preſcripta cardinalia ſignant

Orda ſignorum talis eſt in celo notatus

Aries: Thaurus: Gemini. Cancer: Leo: virgo

Libra: Scorpio: Sagit. Caper: Anfora: Piſces

Sub quibus erratice necnon ⁊ fixe notantur

Indies dantes obuiam inuicem aſpicientes

Ex quorum continue aura periclitatur

Nunc tendit ad pluuiam vētum aut claritatē.

Canon iſtius figure eſt iſte

¶ Item hec quatuor ſigna vcȝ Aries. Libra. Cancer Capricornus ſūt ſigna oppoſita in circulo obliquo Et dicuntur cardinalia quia quatuor quartalia anni inducunt Quia ſole ingrediente primum gradum ſeu minutum Arietis. quod fit in die ſancti Gregorij pape. pro tunc incipit tē-pus Vernium et erit equinoxium vernale Sole autem intrante primū gradum aut minutum Libre quod fit in die ſancti Lamberti. pro tunc Autumnus inſtat et erit equinoxium Autumnale Sed cum ſol introie rit primum gradum ac minutum Cancri veluti in die Viti accidit pro tunc Eſtas ſuum capit inicium. et erit ſolſticium Eſtiuale Cum auteȝ omnium aliorum planetarum princeps nuncupatus Sol ingreſſus fuerit primum gradum et minutum Capricorni. quod euenit in die ſanc-

re Lucte·inſtabit Hyems et erit ſolſticium Hyemale. Circulus obli quus figure preſentis dicitur Sirus animalium. ſiue dicitur circulus ob liquus Sed circulus rotundus interior in figura deſignat ſpheram pri mi mobilis·Circulus vero rotundus exterior dicitur Torrida zona ſi/ ue Cingulus primi mobilis ſeu Equinoctialis·alias Adequator noctis et diei. Dicitur enim Cingulus·quia diuidit et cingit primum mobile ſcꝫ Nonam ſpheram in duo equalia eque diſtantia a polis mundi

¶ Notandum ꝙ in celo habentur quinqꝫ zone ſcꝫ Zona frigida. Zona tp̄ata habitabilis Zona calida inhabitabilis Zona tēporata habitabil' Zona frigida· ¶ Conſiderandū ꝙ Circulus equinoxialis cum quatuor circulis minoribus dicuntur quinqꝫ Paralelli quaſi eque diſtātes ſcꝫ qn̄ duo circuli ſimul ſunt iuncti ſm ꝗlibꝫ ſui ptē eque diſtāt ab inuicē Et dr̄ paralellꝰ ſolſtitij Eſtiualis et paralellus ſolſtitij Hiemalis· Paralellus articus et paralellus antarticus que in corpore ſpherico clarius patet

¶ Declaratio textus de ſitu ſiue poſitura fir mamenti Atqꝫ de equinoxijs et ſolſticijs·

¶ Quod primum mobile ſiue nonum celum continue et vniformiter mouetur ab oriente in occidentem ſuper duos polos mundi ſcꝫ articum et antarticum in vicenis et quaternis horis vnā totā reuolutionē perfici at Polus quidem articus eſt qui eſt circa vrſam maiorem celeſtem·et il le polus ſemper apparet nobis Similiter et ſtelle vicine illi polo arctico Sed polus antarcticus eſt ille qui nobis eſt inuiſibilis et ſempiterne oc cultationis Et dicitur antarcticus quaſi poſitus contra polum arcticū diametraliter id eſt per rectam lineam· quia vterqꝫ polus eſt extremitas diametri ipſius mundi Hic autem polus antarcticus eſt appellatus ſu premus polus autoritate Areſtotelis Quoniam caput hominis imagi narij ſupremum meridiem reſpicit ſm imaginationem·⁊ pedes eius ver ſus ſeptentrionem·et dextera manus reſpicit orientem·ſiniſtra vero occi/ dentem Unde tali ratione polus antarcticus dicitur polus ſuperior·et polus arcticus polus inferior·Sed ſm Uirgilium in georgicis ſuis Po lus arcticus dicitur ſuperior et· antarcticus inferior quod liquide patet ex his verſibus· Hic vertex nobis ſemper ſublimis at illum Sub pedibus ſtix atra tenet·maneſqꝫ profundi Et hanc ſententiam tenent omnes aſtronomi·et hoc eſt precipue verum quo ad illos qui habitant circa equinoxialem circulum declinantes ad ſeptentrionem Sed aliter ē ſentiendum quo ad illos qui habitant vltra equinoxialem Si ibi aliqͥs habitaret ab eiſdem predictis duobus polis diſtat quidem circulus ex omnibus partibus ſuis equaliter per nonaginta gradus qui circulus a philoſophis vocatur Cingulus primi mobilis ſiue circulus equinoxial' et alio nomine(ſm Ptolomeum et Gebrum)Equator diei Itemqꝫ alio noie circulꝰ Equidialis·quē quidē circulum zodiacus ſiue orbis ſignoꝝ in duobus locis interſecat ſcilicꝫ apud principium Arietis et Libre·que duo ſigna Aries ſcilicet et Libra ꝯtingūt circulum equinoxialem ⁊ vna

meditas zodiaci ſiue orbis ſignorum tendit ad ſeptentrionem . Et illa medietate ſunt hec ſex ſigna Aries Thaurus Gemini Cancer Leo Virgo Et dicuntur hec ſex ſigna ſeptentrionalia Et principium cancri declinat ab equinoxiali fere per vicenos et quaternos gradus Alia vero ſigna per minorem diſtantiam ab equinoxiali diſtant Altera autem medietas zodiaci declinat ad meridiem Et in illa ſunt hec ſex ſigna ſcꝫ Libra Scorpio Sagittarius Capricornus Aquarius et Piſces que meridionalia ſigna dicuntur ab aſtronomis Et principium Capricorni tantum declinat ad meridiem ab equinoxiali quantum principium Cancri quoniam hec duo ſigna Cancer et Capricornus diametraliter opponuntur

¶ Item hec quatuor ſigna zodiaci ſcꝫ Aries Cancer Libra et Capricornus dicuntur ſigna cardinalia id eſt principalia Quia cum ſol intrauerit ea ſigna tunc mutantur tempora anni. hoc eſt qualitates et diſpoſitōnes anni. Quia ſole intrante primum minutum Arietis tunc incipit Ver hoc eſt tempus vernum et hoc fit circa feſtum Gregorij pape Et ſole intrante primum minutum Cancri.tunc incipit Eſtas.et hoc fit circa feſtum Viti. Sed ſole intrante primum minutum Libre. tunc incipit Autumnus et fit circa feſtum Lamberti. Sed ſole intrante primū minutum Capricorni.tunc fit Hyems.et hoc fit circa feſtum Lucie Oꝫ autem tunc incipit Hyems . hoc magis ſentitur in calidis regionibus (quales ſunt Grecia.ytalia.et cetere regiones calide) ꝙ in frigidis regionibus.quales ſunt Germania ſuperior et Germania inferior Et omnes inſule que ſunt in plaga ſeptentrionali.quales ſunt Hollandia Zelandia et Flandria Alia vero ex hijs duodecim ſignis zodiaci dicuntur ſigna minus principalia Et ſunt hec octo. Thaurus. Gemini. Leo. Virgo. Scorpio. Sagittarius. Aquarius. Piſces. Et hijs duodecim ſignis mouentur omnes planete motu proprio ab occidente in orientem. hoc ē ſm̄ ſucceſſionem ſignorum ab Ariete ſcꝫ in Thaurum et ex Thauro in ſignum Geminorum.et ſic deinceps vſqꝫ ad finem zodiaci. Et horum planetarum applicatione ad ſigna diſponitur Aura quo ad ſerenitatem vel turbulentiam.et quo ad caliditatem vel frigiditatem.et quo ad humiditatem vel ſiccitatem. Quia ſi ſigna fuerint ventoſa hoc eſt ventum mouentia tunc ventos inducunt Et ſunt hec tria ſigna ſcꝫ Gemini. Libra.et Sagittarius. Si pluuioſa tunc pluuias excitant. et ſunt hec tria ſigna Cancer. Scorpio. et Piſces.et hoc fit fortius et efficatius. Si planete ventoſi vel pluuioſi fuerint in ipſis ſignis ventoſis vel pluuioſis. et hoc precipue veritatem habet in Luna.

¶ Capittulum undecimum de aſpectibus planetarum necnō de eclipſib9 Solis et Lune

Applicationes quinqꝫ ſunt erraticarum

Pꝛima coniunctio in ſigno vno ꝛ gradu datur

Sextili per duo ſigna quattuoꝛ ꝑ tria diſtant·

Terno ꝑ quattuoꝛ· oppoſiti ſeptimum notant

Linea ſub ecliptica ſolis rota cauſatur·

Quam ecentricus lune ꝑtes ad duas ſcindit

Interſectio caput altera cauda vocatur

Ad quas interſectiones luna iungitur ſoli

Hec obfuſcat radios ſolis viſui noſtro

Ex hinc eclipſim patitur ſol non luce carens

Totus ſi niger non dicitur vniuerſalis

Cauſat corpus maius terre· luneqꝫ minus

In hijs cum luna plena dat nigredinem ex ſe

Vm bꝛa enim terre radios impedit ſolares

Vt non illuminent· ſi fuerit luna totalis

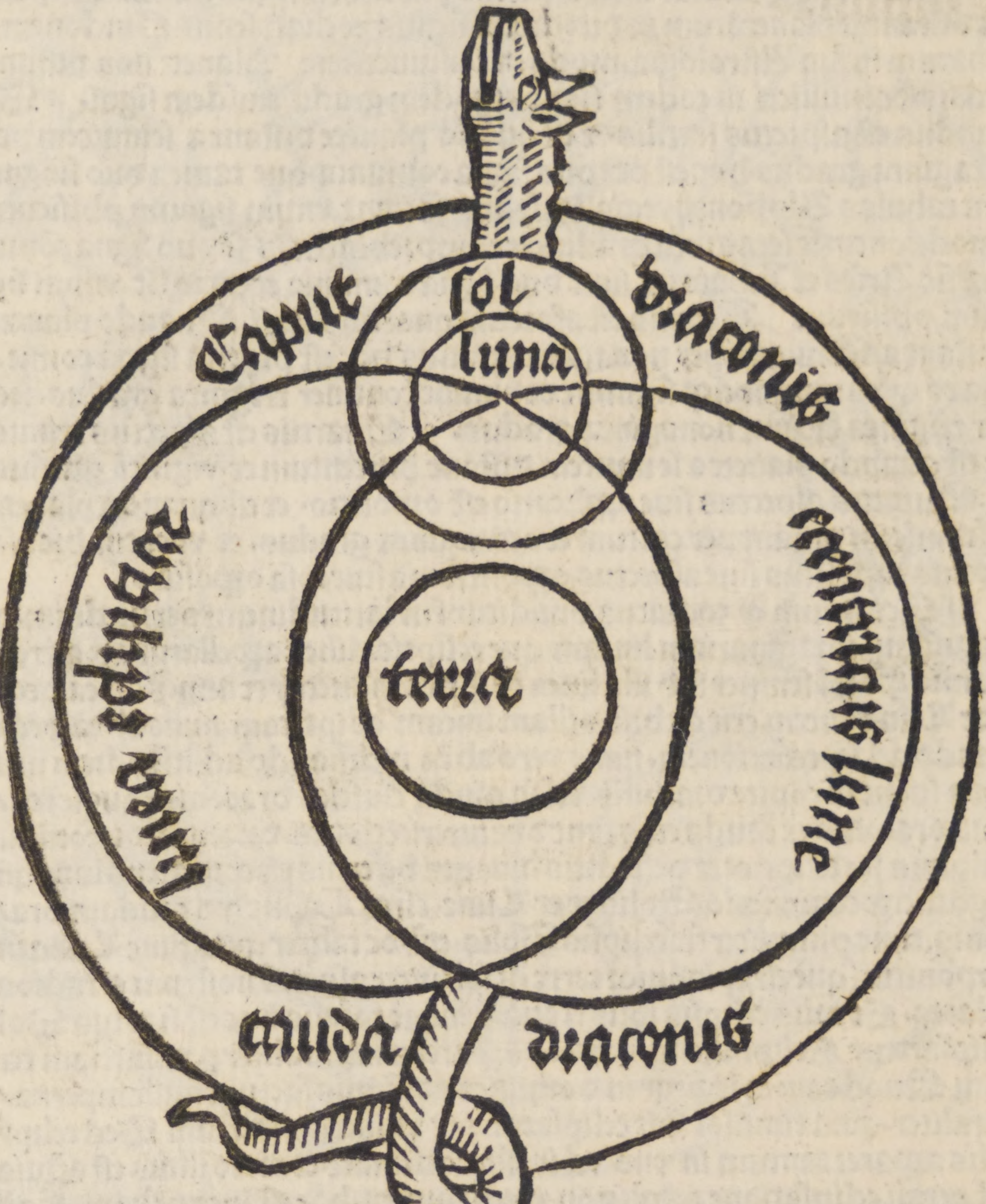
Nam caret lumine eſt ergo mūdo uniuerſalis

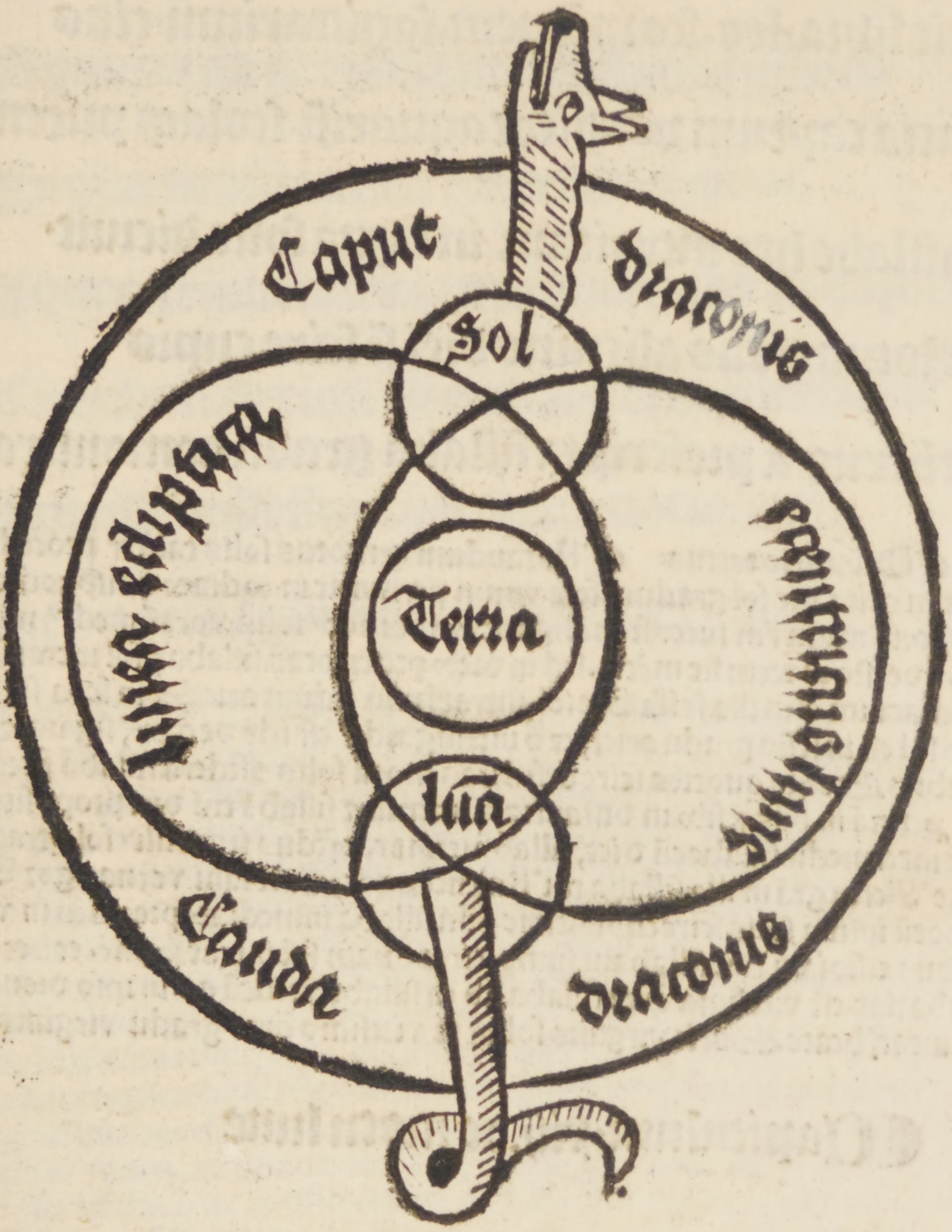
¶ Conſiderandum q̄ Celum diuiditur in duodecim ſigna quoꝝ duo ſig̃ ſunt ſexta pars celi ⁊ qñ duo planete diſtant per duo ſig̃ et ſexaginta grad⁹ dicitur aſpectus ſextil'. Sꝫ qñ diſtant per tria ſigna et nonaginta gradus dicit̃ quartil' aſpectus. q2 tria ſigna ꝯp2ehendūt quartā partem celi Sꝫ qñ diſtant ꝑ q̃tuo2 ſig̃ ⁊ centū ⁊ vigiti g̃d⁹ tūc dr̃ q̃rt⁹ aſpect⁹ trinus q2 q̃tuo2 ſig̃ ſūt t̃cia ꝑs celi Et ãtiq̃ aſtronomi q̃ntilē ⁊ alios aſpect⁹ nō poſuer̃t q2 opatōes alioꝝ aſpectuū nullū in iſtꝫ īferioribꝫ ꝓducer̃t effectū. Aſpect⁹ planetaꝝ fit in itegris ſignis. ſꝫ xij. pñt diuidi ꝑ iteg̃ ī q̃nqꝫ ꝑtes. Ultimus aſpectus dicitur oppoſitus et eſt quando planete diſtant per ſex ſig̃. centum et octuaginta gradus. que ſex ſig̃ ſunt dimidia ꝑs celi

¶ Declaratio textus Notandum ꝙ quinqꝫ ſunt aſpectus planetarū
¶ Primus aſpectus eſt coniunctio. et eſt qñ duo planete in vno ſigno et
vno gradu coniunguntur ſimul. hec tamen coniunctio ab aliquibus aſ/
tronomis non ꝯputatur inter aſpectus planetarum. nihil aliud eſt q̄ꝫ cer
ta diſtantia planetarum in duodecim ſignis zodiaci ſcđm Guidonem/
ſenatum in ſua Aſtrologia. modo in coniunctione Planete non diſtant
ſed ſunt coniuncti in eodem ſigno et eodem gradu eiuſdem ſigni. Se
cundus eſt aſpectus ſextilis. et eſt quādo planete diſtant a ſeinuicem per
ſexaginta gradus hoc eſt per duo ſigna comunia. que tamen duo ſingna
ſm tabulas Alphonſij regis Hiſpanie faciunt vnum ſignum phiſicum
quod continet ſexaginta gradus et comprehendit in ſe duo ſigna cōmu
nia ſic Aries et Thaurus ſunt duo ſigna comunia et ex eis fit vnum ſig
num phiſicum Tercius eſt aſpectus quartilis et eſt Quando planete
diſtant a ſeinuicem per nonaginta gradus hoc eſt per tria ſigna comu/
nia eo ꝙ vnumquodqꝫ ſignum commune continet triginta gradus. ſed
ter triginta faciunt nonaginta gradus. Quartus eſt aſpectus trinus
et eſt quando planete a ſe inuicem diſtant per centum et viginti gradus
Quintus aſpectus ſiue applicatio eſt oppoſitio. et eſt quando planete
a ſeinuicem diſtant per centum et octuaginta gradus. et vocatur hic aſ/
pectus oppoſitus ſiue aſpectus oppoſitionis ſiue ipſa oppoſitio
¶ Sciendum ꝙ zodiacus diuiditur ſm latitudinem. per medium. ꝑ
quandam imaginariam lineam que ecliptica linea appellatur ab aſtro/
nomis Et ſol ſemper ſub illa linea ecliptica mouetur et nunqꝫ ab ea decli
nat Luna autem exit crebrius illam lineam eclipticam. nunc ab ea decli
nando ad ſeptentrionem. nunc vero ab ea inclinando ad meridiem niſi
luna fuerit in capite draconis vel in cauda eiuſdem draconis. que ſcꝫ ca/
put draconis et cauda eius ſunt due interſectiones duorum dictorū cir
culorum ſcꝫ ecliptice et deferentis lune qui deferens eſt ecentricus lune. qñ
ergo fuerit coniunctio Solis et et Lune. circa Caput vel caudam dra/
conis. tunc ꝯmuniter fit eclipſis Solis. et hoc taliter quia tunc Luna in
terponitur (que eſt ꝓpinquior terre q̄ꝫ ſol) inter aſpectū noſtrum et radios
ſolares. Et talis eclipſis ſolis ſi etiam fuerit totalis hoc eſt ſi totus Sol
eclipſaretur Eclipſ illa tamen non appareret naturaliter ꝑ vniuerſam ter
ram Quod tamen legitur in dominica paſſionis factum fuiſſe superna/
turaliter. quia tunc ſol fuit eclipſatus per vniuerſam terram Sed eclipſ
ſolis apparet tantum in vno vel in altero climate. et ratio illius eſt Quia
ſol ex tali eclipſatione totali non perdit lumen. hoc eſt lucem ſuam. Et ꝫ
ad prouintias extremales ſiue laterales meridiem verſus vel ſeptentrio/
nem verſus radios ſuos liber proijcit Sed cum fuerit eorum oppoſitō
in hijs locis capitis et caude draconis tunc vt in plurimum Luna eclip
ſatur. et ꝓpter interpoſitionem terre (que multo maior eſt q̄ꝫ luna) inter ip
ſam lunam et radios ſolis. Quoniam luna caret lumine ꝓprio. ſed illud
lumen quod habet ex ſole recipit Ergo cum aliquod obſtaculum inter/
uenerit ſicut globus terre cum ipſa ſphera aque id eſt maris. tunc neceſſa
rium eſt ipſam lunam eclipſari. Et cum eclipſis lune fuerit totalis. hoc ē
cum tota luna eclipſatur et obſcuratur. tunc eclipſis lune eſt vniuerſalis
ꝑ vniuerſā terrā Ratō illiꝰ eſt. qa luna nō habꝫ aliquod lumē in ſua eclip
ſi totali qđ ad regiones extremales ſiue laterales proijcere poſſit Etiam
quia vmbra terre eſt maior. i. latior q̄ꝫ ipſa luna. hoc eſt diameẛ vmbre ter
re ē maior diametro corporꝫ lune q̄re facile vmbre t̄re totā luna obfuſcāt.

Nota ꝙ in hac figurá maioꝛ circulꝰ reſpicit globum Solis et minoꝛ globum Lune

¶ Notandum ꝙ Quando fit coniunctio Solis et Lune in capite vl' in cauda dꝛaconis aut in metis eius tunc coꝛpus Lune interponitur inter aſpectum noſtrum et coꝛpus Solare et ſic Luna obumbꝛabit claritatem Solis et pꝛo tunc Sol Eclipſim patietur que fit in pꝛima interſectione vel in ſecunda pꝛedictoꝝ circuloꝝ vꝫ Linee ecliptice ⁊ ecentrici Lune

¶ Canon iſtius figure Eclipſis lune fit in oppoſitione ſole exiſtente in capite draconis. et Luna in cauda eius diametralit ſub nadir ſolis tunc terra interponit ſoli et lune. et Conus vmbre terre cadit ſup corpus lune Item Nadir eſt punctus directe oppoſitus ſoli cum firmamento.

¶ Capitulū. xij. de motu ſolis quo ad ſigna et gradus ſm eius medium motum.

GRegorius arietem dat thaurꝫ ſer gemioſqꝫ

Et vi dat cancꝫ. a poſt leonē. ſump virginitatē

Nic libra·leo·ſcorpionem·ſagittarium·eius
Lucia caprum vendicat aquariū·ſcolaq; piſcem
Sillabe hee introitum in ſigna ſolis dicunt·
Motum ſolis alicuius diei ſi ſcire cupis
Nūerus a preſcripta ſillaba gradū demonſtrat

¶Delaratio textus ¶Notandum q motus ſolis taliter procedit
omni enim die ſol gradum fere vnum pertranſit in zodiaco h ſub zodia/
co ꝓprio motu ſm ſucceſſionē ſignoꝝ·⁊ hic mot9 ſolis vocat medi9 mo/
t9·⁊ de iſto in textu fit mētio·ſed in dieb9 preſcriptaꝝ ſillabaꝝ ſol intrat ſig
zodiaci·ita q in illa ſyll'a Gre ſol intrat pmū gdum ariet9·⁊ in ſcda ſyll'a
go ſol eſt in ſcdo gradu ariet9 et h intelligendū eſt idē de ceter9 ſignis ⁊ g
dibus Et ergo quotiēs ſcire deſideras motū ſolis cōſidera ſillabā pcedē
tē primā in hijs ꝟſib9 in diſtantia numerali ⁊ ſillabā tui diei propoſiti ⁊
qt intermedie ſillabe cū diet9 ſillab fuerint tot gdus ſigni illi9 ſol ptranſi
uit Verbi grā in illa ſillaba tui Kalendarij ſcz Ciſioiani vez nat go2 Si
motū ipſius ſolis ſcire cupis·tunc pria ſillaba inmediate precedes in ver
ſibus ciſioiani hāc ſillabam ſump·circa quam ſol intrat ꝟginē· et hec ſil
laba nat·eſt viceſima qrta ſillaba ab ea ſillaba predcā go·in ipſo die na/
tiuitat9 beate Marie virginis ſol eſt in viceſimo qrto gradu virginis

¶Capitulum·xiij·de motu lune

CJ· Bi· Math· Cta· San· Jus· Vi
Be· Do· Vm· Re· Si· Kat· Mas
Jn preſcriptis ſillabis radix iniciatur
Signi lune facies inicium capit anni·

Numera ad prepoſitam ſillabam tui dici.

Signa ordinatim a radice iniciando

Aquea: tripla cetera in numerando tu dupla

Circulum iterum cū exibant renumerentur

A chriſti milleſimo quadrin. natiuitate

Sex ꝛ octuagin ter facies ſcorpij notat

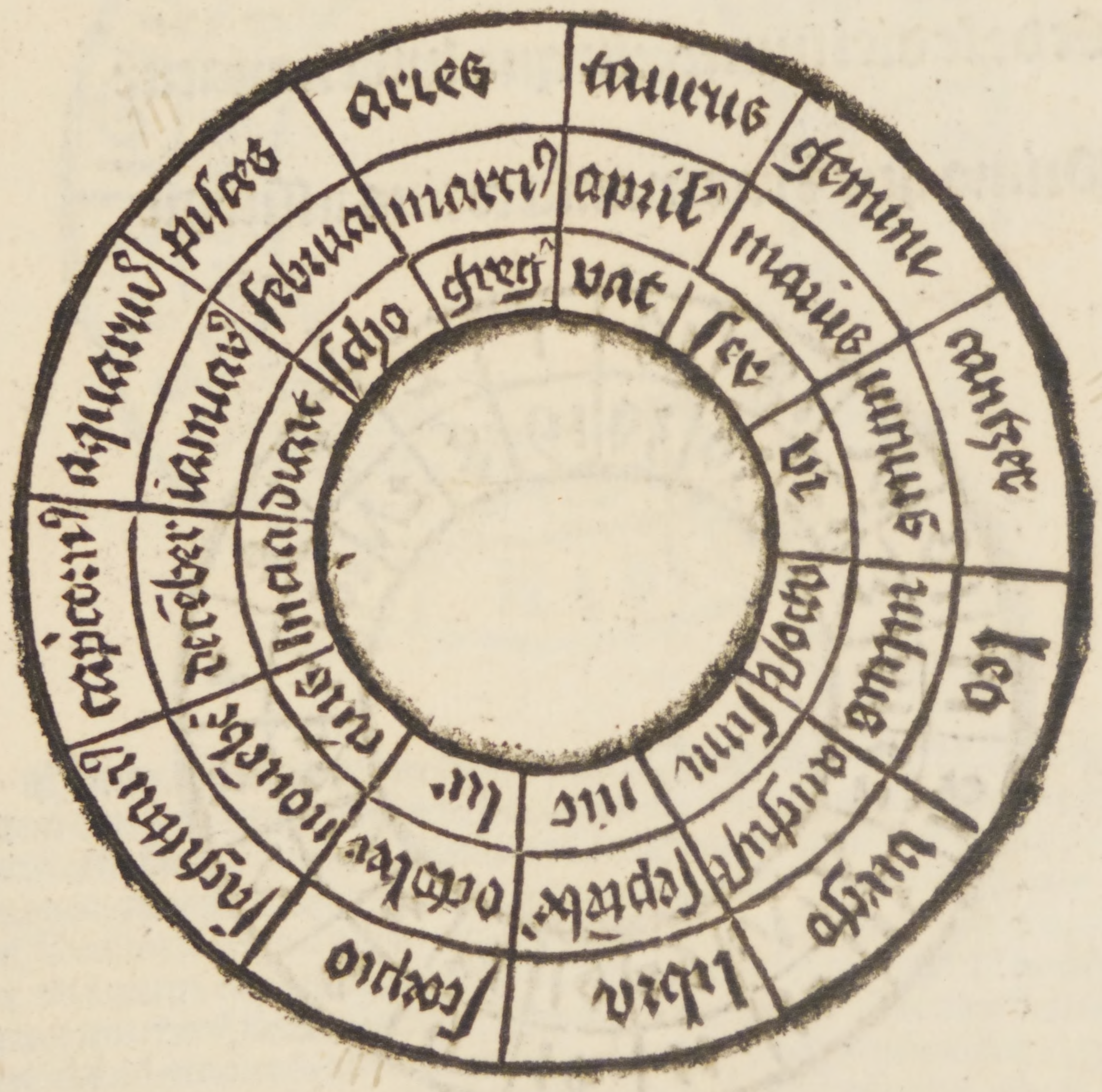
Radicem ex hijs declarent anni futuri.

¶ Declaratio textus Sciendū ꝙ in primo verſu ponūtur ſillabe die
rum in quibꝫ radix lune quo ad ſignū inchoatur h eſt in quibꝫ radix ſigni
ipſius lune incipit Et ſic ab eadē radice ſigni inchoando. prio numereꝛ
ſillabe in ciſioiano ad aliquē diem tibi ꝓpoſitum Et hoc ip fiet a ſillaba
prima huic preſcripte ſillabe in verſu Habito igiꝛ nūero ſillabaꝝ in ciſio
iano ipſe ſillabe in digitis numerentur Et ipſa ſigna zodiaci numerentur
p iūcturas digitoꝝ. ſicut ſolet fieri in ciſiano Et radice ſigni inchoādo ſm
rem ordinē eoꝝ procedēdo a prioribꝫ ad poſteriora ſigꝰ ita tm̄ ꝙ ſigꝰ aquea
triplent. ꝛ ſunt hec tria ſigꝰ aquea ſcꝫ Cancer. ſcorpio. et piſces Et alia ſigꝰ
zodiaci duplentur Et ſic nūerādo. in iunctura digiti tui ꝓpoſitū inuenies
ſignū lune hoc eſt ſignū zodiaci. in quo eſt ſignū lune tūc tpis Et vtꝝ ſit
pria eiꝰ facies. an. ſcda. an tercia. Exempli grā Anno dn̄i M.cccc lxxxvi
in illa ſillaba crux in ciſioiano cū voluero ſcire motum lune aſpicio ad
ꝓximum ſcꝫ ad ſillabam in ciſiano que p̄cedit iā dictā. ꝛ ipſa eſt vin Nūc nu
merabo ab illa ſillaba vſqꝫ ad illā ſillabā crux vt ſic nūerādo in ciſiano
vin. ſep. ha. bet. ꝛc. Et ſunt vndecim ſillabe ꝙ iam in iſtꝭ iūcturis digito
rū nūerabo facies ſignoꝝ. iniciū a radice ſigni accipiēdo Et qꝛ anno p̄dic
to tercia facies ſcorpionis eſt radix ſigni ipſius lune tūc ab ea iniciādo ꝓ
cedā ſic in numerando Scorpio. ſagittarius ſagittarius. capricornus.
capricornus. aquarius aquarius. piſces piſces piſces. aries ꝛc. Ergo in
illa ſillaba crux. luna erit in pria facie arietꝭ Et radices ſignoꝝ lune pro
alijs ſuccedētibꝫ talꝛ manifeſtabūꝛ tibi. Nūera ſillabas ab vltiā ſillaba
incipiēdo. ſ. mas in ciſiano vt ſic. mas. mo. do. nat. ſteff. io. pu. to. me. ſil.
ci. ipam ſillabā ci. primā noui anni incluſiue ꝛ ſunt vndecim ſillabe Nūc
rabo ergo a radice ſigni lune. et veniet mihi pria facies arietis ꝓ anno do
mini M.cccc. lxxxvij. ad p̄mā ſillabā Ci. q̄ erit radix ꝓ eodē āno. ſꝫ ſcda
facies leonis erit radix ꝓ āno M.cccc. lxxxviij. ꝛ ſic ſuo mō in alijs annis

Motus ſolis in ſigna zodiaci ptȝ in' ſemicirculis in ciſiano depictȝ· et mot⁹ lune in paraḡphis

Ci	va	tri	(ſer	ban	ci	mat
ſi	lent	ce	et	lo	ro	mau
io	iu	Ap	ſoph	doꝛ	lau	ri
ia	li	pꝛil	ma	le	ri	(ci
nus	con	in	¶ ius	pe	bur	us
e	iun	am	in	pau	ip	et
pi	ge	bꝛo	hac	Jul	eu	da
ſi	tune	ſi	ſe	pꝛo	(ſump	mi
bi	pe	i	ri	ces	ci	mich
xen	trum	feſ	e	tranſ	o	er
(di	¶ ma	tis	te	la	a	¶ Re
cat	thi	o	nec	oc	ga)	mi
oc;	am	(uat	vꝛ	xvil	pi	ꝯ
fe	in	at	ba	lꝛi	ti	fran
li	de	ꝯ	ni;	li	ci	ciſ
mar	Mar	ti	in	fra	mo	ci
an	ci	bur	pe	¶ be	bar	mar
pꝛiſ	us	ci	de	ne	tho	ci
ca	a	er	criſ	mar	lo	dy
fab	dꝛi	va	pan	gar	ruff	ger
an	a	ler	(Nic	(a	aug	an
vin	per	¶ ſant	mar	poſt	col	dre
cen	de	ti	cel	al	aut	ꝯ
ti	co	ꝯ	li	ar	ti	ca
pau	ra	ge	bo	nul	E	(lix
po	tur	oꝛ	ni	phus	gi	et
no	(gre	mar	dac	pꝛax	di	gal
¶ bl	go	ci	iun	mag	¶ um	le
le	ri	ꝯ	pꝛi	ap	ſep	lu
lu	o	(vi	mi	cuſ	ha	ce
men	cir	ra	ba	ia	bet	vel
Bꝛi	gir	lis	ci	co	nat	vn
pur	drut	Phi	ri	bi	ioꝛ	ſe
bla	al	lip	ni	pan	gon	ſe
ſus	ba	crux	¶ vi	vel	pꝛo	fe
ag	be	floꝛ	te	ab	ti	criſ
doꝛ)	ne	god	ꝯ	don	ꝯ	pi
fe	iunc	io	mar	Pe	crux	ni
bꝛu	¶ ta	ban	pꝛo	ſteff	nic	¶ ſi
ab	ma	la	thos	ſteff	en	mo
(ſco	ri	tin	al	pꝛo	lam	nis
laſ	a	e	ſanc	thus	ber	quin
ti	ge	pi	ti	ſir	ti	Om
ca)	ni	ne	io	¶ ti	ꝯ	ne

no	tin	za	an	cep	ab	ſo
uem	bꝛic	ce	De	et	in	pu
bꝛe	ci	de	cem	al	de	tho
le	i	criſ	ber	ma	tho	me
o	cꝫ	¶ Ka	bar	(lu	¶ maſ	ſil
qua	poſt	the	ba	ci	mo	
the	hoc	ri	ni	a	do	
o	e	na	co	ſant	nat	
mar	li	ſat	con	tus	ſtex	

¶ Ca·xiiij·de ꝯiūctione·ꝛ oppōe ſolis ꝛ lune

19 8 27 16 5 24

1 2 3 4 5 6

Nod octo vigin· ſep ſed quīqꝫ viginti q̄ttuoꝛ

13 2 21 10 29 17 7

7 8 9 10 11 12 13

Trede duo vigin vnū decē vigint no ſepte ſeptē

26	15	3	22	12	30
14	15	16	17	18	16

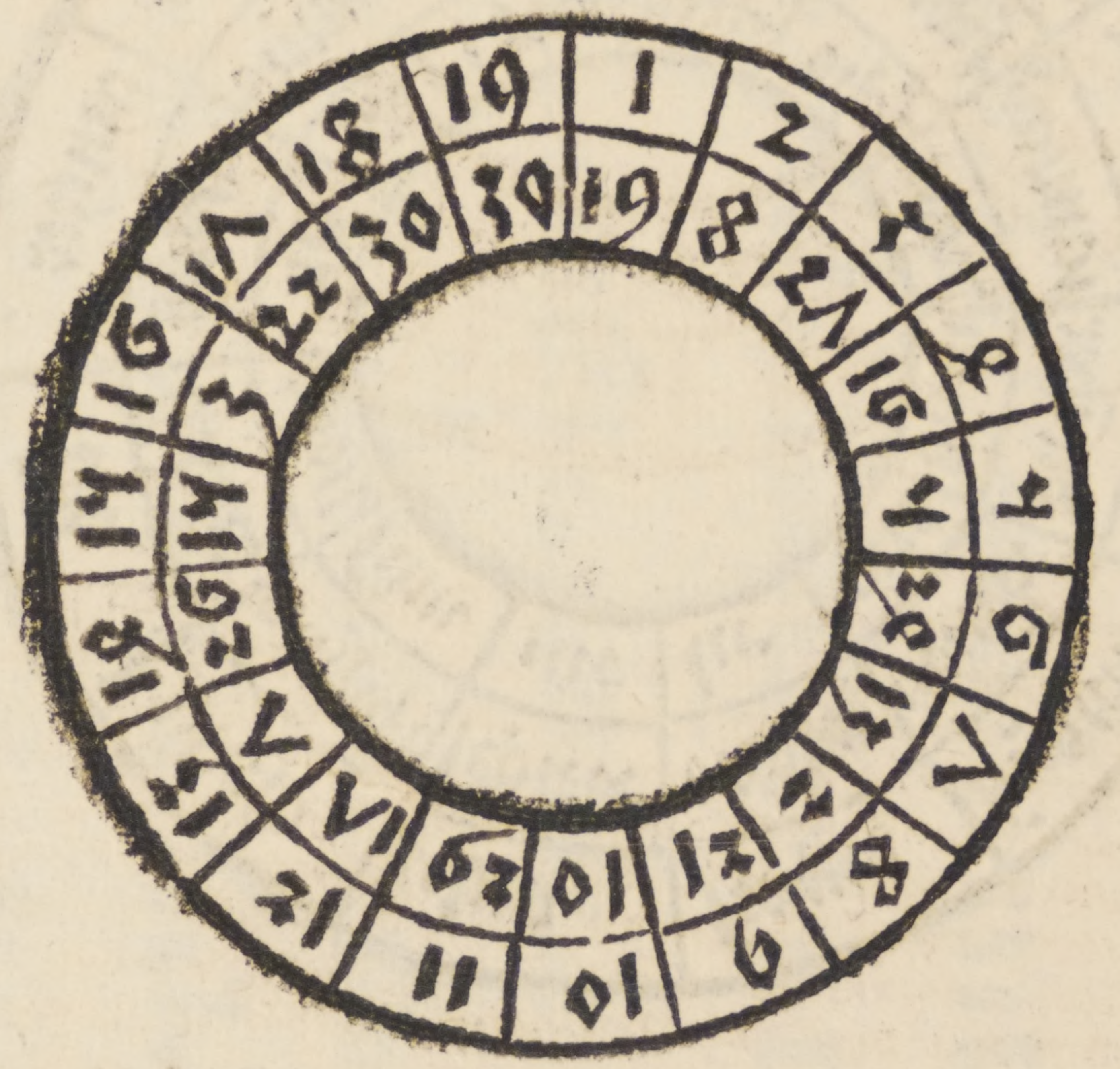
Vigin ſex·quind tria·vigintdu·duo d·triginta

Decem nouē·nūcꝫ ꝯplent aureū tot ⁊ hee dcōes

Et hacꝫ nūerus aureum ciclum manifeſtabit

Et de ſc dici numeꝝ: in qua luna nouatur

Primo que ⁊ radix anni totius aſſurgit

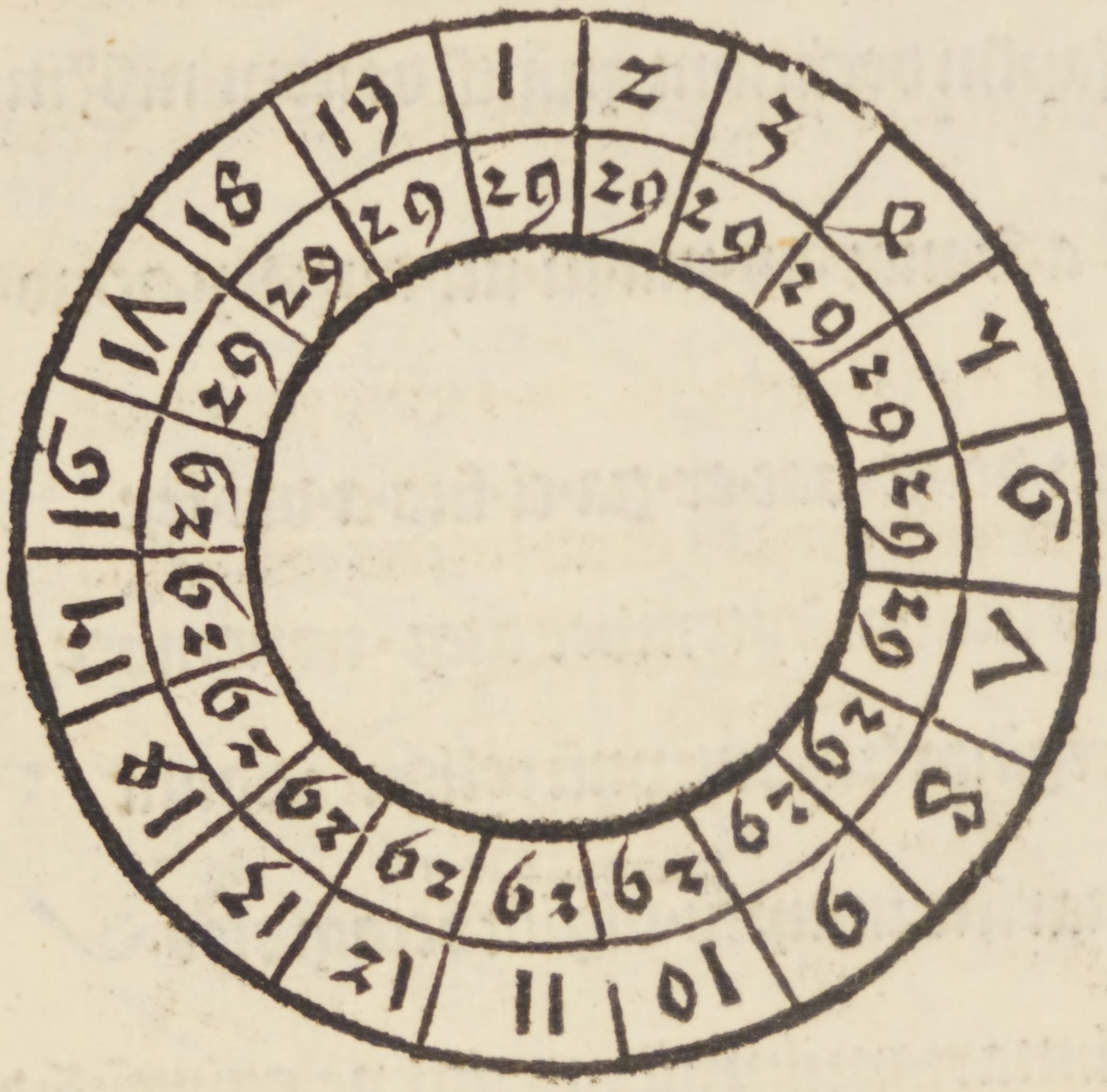

Vigiñt nouem tribuas ad radicem lūnaris

Cum horis duode. lunam ſequentem habebis

Dies quindecim adde; lunam accipe plenam

¶ Si volueris inuenire primam lunationem Januarij que erit incen
ſio Februarij tunc videas in circulo exteriori quis ſit Aureus numerus.
quo inuento deſcende ad circulum interiorem diametraliter et directe. et
numerus in eo inuentus indicabit tibi diem prime lunationis in ianua
rio que erit incenſio menſis ſuccedentis ſcz Februarij.

¶ Item Ad diem prime lunationis in Januario enumera viginti no
uem dies vna cum duodecim horis et habebis coniunctionem ſuccedē
tem et ſic fac in omnibus menſibus Si autem volueris habere oppoſi/
tionem tunc adde ad diem coniunctionis in quolibꝫ menſe. xv. dies
¶ Declaratō textus Item nota ꝙ in tribus ꝟſibus ſunt. x. ꝛ nouē dicōes
et vna queqꝫ eaꝝ numeꝝ alicꝰ dici in menſe ianuario notat. vñ nod ſigt
xix. diem menſ ianuarij Octo ſigt octauū diē ianuarij Nā aureꝰ nūerus
extēdit ad. xix. ānos. ꝛ ſic vnaqueqꝫ dcō deſuit ꝑ aureo nūero āni. x et nod
deſuit nob qñ vnū ē aureꝰ nūerꝰ octo qñ duo ē aureꝰ nūerꝰ. xxvij. qñ tria
ē aureꝰ nūerꝰ. et ſic deinceps diſcurrēdo ꝑ ſingꝰas ſillabas hoꝝ triū ꝟſuū
Et ſic oñdūt primā ꝯiunctōem in ianuario. q eſt radix oīm aliaꝝ ꝯiunc
tionū ſol et lune in alijs mēſibꝫ anni exēpli grā Anno dñi M. cccc. lxxxvi
volo ſcire ꝯiunctōem ſolis ꝛ lune tūc aſpiciā aureū nūeꝝ illiꝰ anni Et in
uenio qnqꝫ ꝑ aureo nūero. ḡ tūc qnta dcō in ordie hoꝝ ꝟſuū oñdit mihi
diē ꝯiunctōis ſolis ꝛ lune ꝛ eſt qnta dies ianuarij Et itē Anno dñi. M
cccc. lxxxvij. aureꝰ nūerꝰ eſt ſex. ḡ ſexta dcō primi ꝟſus oſtendit mihi pri/

mā ꝯiunctōez in ianuario et ē.xxiiij.dies h eſt in.xxiiij.die ianuarij ē pꝛia
ꝯiūctio ſolis et lune illius anni p̄dc̄i Si aūt ſeq̄ntes ꝯiunctōes hr̄e vo
luero tūc addā ſp ad vnā q̄ꝗ ꝯiūctōez ſolis et lune.xxix.dies ⁊ duodecī
horas Si vero oppōem ſolis et lune habere voluero.tunc addā ad q̄lib
bet ꝯiunctōem.xv.dies.numerum aūt dieꝝ accipiā ſm Ciſioianum.

¶ Capl̄m decimum quintū de nominib⁹ mēſiū

Ia.fe.mar.ap.ma.iu.iul.aug.ſep.oc.no.de

A.dam.de.ge.bat.er.ga.ci.fus.a.dri.fex

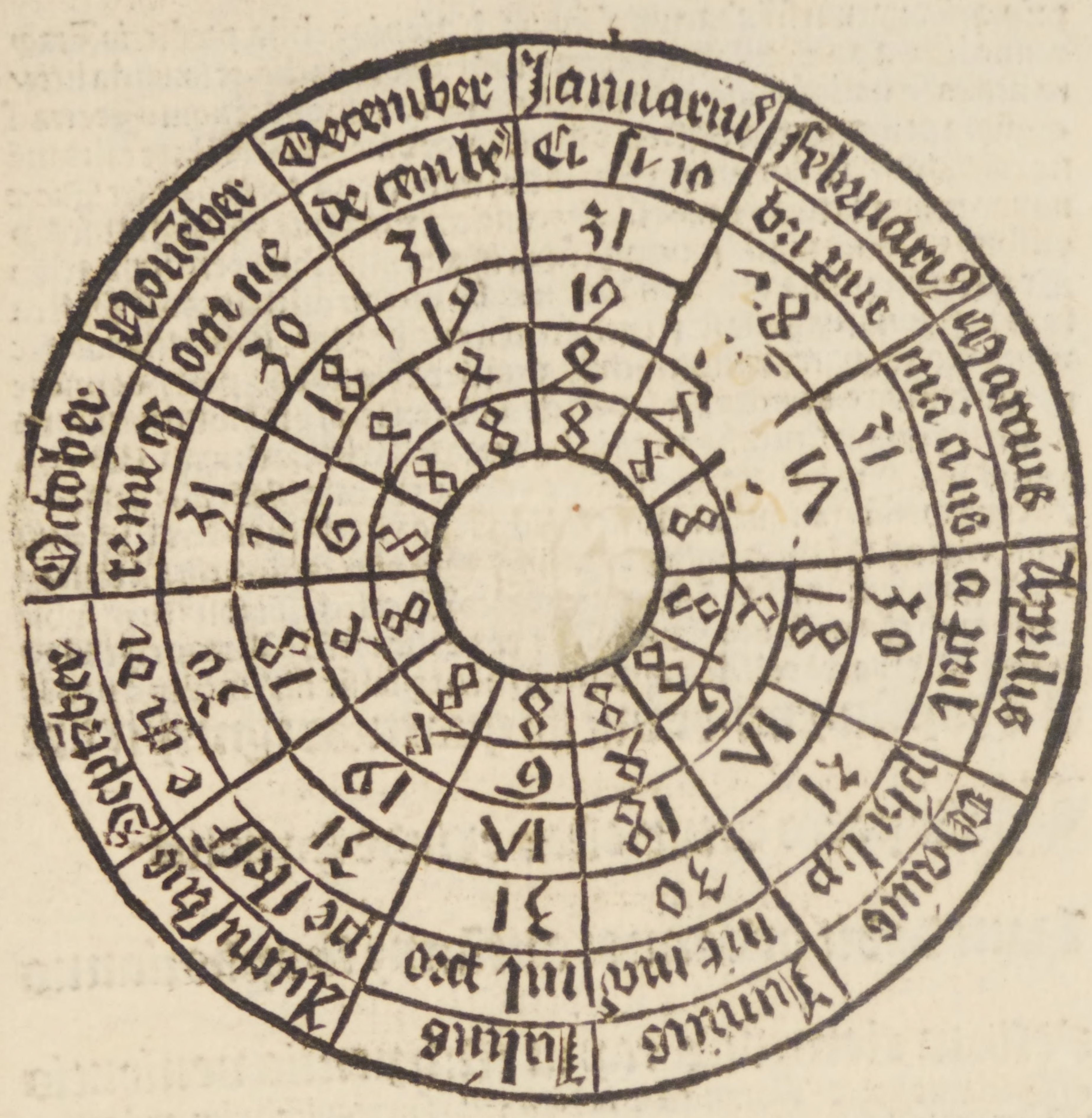
Apꝛilis iulius:ſeptember atq₃.nouember

Hij triginta habent:vnū reliqui addunt

Febꝛuarius inſuper.vigint octoq₃ dies.

Ci.bri:mar:apꝛil:phil:anc:iul:pc:egi:rei:ō:de

¶ Declaratio textus Notandum in illo pꝛimo verſu nomina duode/
cim menſium notātur vt Ja notat ianuarium ⁊ Fe febꝛuarium.⁊ ſic dein
ceps Sed ſecundus verſus oſtendit ferias ad pꝛecedentem diem cuiuſli
bet menſis Alij tres enumerant dies quot vnuſquiſq₃ menſis vſualis hꝫ
Sed poſtremus verſus oſtendit qui verſus de ciſiioiano deſeruiunt ali/
cui menſi Et hoc patet ꝙ in iſto decimo quinto capittulo docentur pꝛi
cipaliter tria Pꝛimum eſt quot ſunt menſes in anno Secundum eſt
que ſit feria cuiuſlibet menſis Tercium ſcilicet quot dies habeat vnuſ
quiſq₃ menſis Cum ergo volueris ſcire pꝛimam feriam alicuius men
ſis.hoc eſt qua die menſis ille inchoatur.an dominica die.an qualibet
alia feria.ſecunda ſcilicet an tercia et ſic deinceps Tunc pꝛimo numerab
vſq₃ ad illū mēſem incluſiue incipiēdo a pꝛio articulo Indicis.ſignādo
articulum. Secundo numerabis iſtum verſum.Adam degebat.⁊c
in quolibet articulo ponendo vnam ſyllabam vſq₃ ad menſem illum cu
ius feriam queris. Tercio conſiderabis litteram dominicalem et in reſ
pectu illius pꝛimam feriam cuiuſlibet menſis inuenies

¶ Capl'm·xvi·de kalendis nonis ⁊ ydibus

19 4 16 4 1Λ 6 8 4 1Λ 6 8 4
Tradens q̄ndo reficis: ſedule refugiū ſcādis
1Λ 6 19 4 18 4 1Λ 6 8 4 19 4
Ruffus tandem ſcande refutans ſodalē tondere

Tenet octo ydus menſis generaliter omnis

¶ Declaratio textus Notandū q̄ ad inueniendū Kalendas nonas et ydus cu uſlibet menſis ſcire debes q̄ in his verſibus preſcriptis ſunt·xij dictiones·xij.menſibus anni deſeruientes Jta q̄ hec dictio li Tradens correſpondeat Januario·et li Quando Februario et li Reficis Martio· et ſic de alijs·in quib9 dictionibus debent notari ſolum prime due littere

primarũ duarum ſillabarum alicuius dictionis ex hijs predictis Itaꝗ prima littera prime ſillabe dictionis deſeruiat calendis. et ſecunda littera littera ſecunde ſillabe eiuſdem dictionis correſpondet nonis Itẽ ita. ſ ꝙ quota prima littera dictionis fuerit in ordine alphabeti. tot talis mẽſis calendas habebit cui quidem menſi talis dictio correſpondet Sic ⁊ nonas prima littera ſecunde ſillabe eiuſdem dictionis repreſentat. ſed ꝓ ydibus eſt vnus mod⁹ generalis quia in oĩbꝫ menſibus octo ſunt ydus Et ꝙ ſemper prima dies cuiuſlibet menſis dicitur calende pro ſe Poſt calendas ſequuntur none Et ſi menſis aliquis habeat quatuor nonas tũc debes dicere quarto nonas menſis deinde tercia nonas poſt hoc pridie nonas et poſtremo none per ſe deinde poſt nonas in omnibus menſibus ſequunt̄ ydus et ſi menſis aliquis habeat. xix. Kalendas tunc dices. xix. calendas. ſi. xviij habeat calẽdas tũc dices. xviij. calendas. ⁊ ſic deinceps Ad inueniẽdũ ꝗ aliquẽ diẽ an ſit calẽde none vl' yd⁹ tũc nũerabꝭ prīo ciſi ianũ vſqꝫ ad illã diẽ. ⁊ poſtea operaberꝭ vt in pn̄ti caplo dcm̄ ẽ Itẽ none ⁊ yd⁹ ſũt ꝑ ſe ill⁹ mēſ in ꝗ ſcripte ⁊ notate Sꝫ calẽde ſũt ipſi⁹ mēſ ſubſeꝗntis et ab ip̄o mẽſe denoīant̄ calẽde vt ptꝫ ſic dicẽdo Tercio calendas martij vl' Quarto calẽdas aprilis Sꝫ none ꝑ ſe ſũt illi⁹ mēſ in ꝗ ponũt̄

Caplm̄. xvij. de inicijs quattuor tp̄m ip̄i⁹ ãni

Ver petro detur. eſtas exinde ſequetur.

Hanc dabit vrbanus: autũnũ ſimphorianus

Feſtum clementis caput eſt: hyemis venientis

Declaratõ text⁹ Notandũ ꝙ in hijs ꝟſibꝫ ſm̄ regulã. hoĩm vulgariũ habẽt̄ inicia ꝗtuor tp̄m anni. ſꝫ aſtronomi dicũt vt ſupi⁹ tactũ ẽ ꝙ ver incipit ſole intrãte p̄mũ minutũ p̄mi gd⁹ arietꝭ. ⁊ eſtas icipit ſole itrãte primũ minutũ p̄mi gd⁹ cãcri Sꝫ autũn⁹ icipit ſole itrãte p̄mũ minut. p̄mi gd⁹ libre Poſtrẽo ꝟo hyẽs icipit ſole itrãte p̄mũ mi. p̄mi gd⁹ capcorni

Ca. xviij. de ãgarijs hoc ẽ ieiunijs ꝗtuor tp̄m

Feriã tp̄m affectant ieiunia quartam

Cinerem atqꝫ luciam ſpiritũ ſequunt̄ ꝗꝫ crucẽ.

Declaratõ text⁹ Sciendũ ꝙ in ꝗrtꝭ ferijs ꝓximis p⁹ feſta p̄ſcripta in ꝟſibꝫ ſcꝫ p⁹ diem crucꝭ. pẽthecoſtꝭ. lucie. ⁊ cinerꝝ. ieiunia ꝗtuor tp̄m ãni ſūt obſeruãda Et ſi aliꝗd predictorꝝ feſtorꝝ in quartã ceciderit feriã. tunc illam quartã feriã poſtpone Et ieiunia in ſequenti ꝗrta feria ſequẽtis ſeptimane Et eccl'ia inſtituit ieiunia ꝗtuor tp̄m. p̄mũ in vere ꝯſtituit. qꝛ tũc oĩa viret ⁊ florẽt ita etiã in nobꝭ in vere dn̄t opa ꝟtutũ florere ⁊ eradicari

mot⁹ carnales· q̄tūc mag' fortes ſunt in hoīe Scd̄m in eſtate· vt ſim⁹ ve re feruētes in caritate dei ⁊ pximi Terciū in autūno· vt in nob̄ bona opa fructificēt ī ſalutē aīe nr̄e Quartū in hieme· q̄r tūc folia de arborib⁹ fluūt ⁊ herbe moriūť in agris· ita ⁊ in nob̄ dn̄t mori vicia et ſuperfluitates

Caplm̄· xix· ⁊ vltimū de aduētu dn̄i

Incipit aduentus dn̄i Sab· poſt Katherine

lr̄e dn̄icat	hebdomade	condiciones	
a	3	0	dn̄ica p[ost]
b	3	6	dn̄ica an
c	3	4	dom̄a ante
d	3	8	dom̄a an
e	3	3	dom̄a in feſto
f	3	2	dom̄a poſt
g	3	1	dom̄a poſt

andreani

Declaratio textus eſt q̄ Aduent⁹ domini incipit in ſabbato hoc eſt veſpere ſabbati poſt feſtum Katherine Et dicitur notanter poſt feſtū Katherine Quia ſi feſtum Katherine venerit in die ſabbati· tunc aduē tus domini incipit ſabbato proximo poſt feſtum Katherine

Item debemus notare annos a creatione mundi vſq̄ ad natiuita tem domini· ſume enim q̄nq̄ millia annoꝝ ⁊ ducentū minus vno Vnde v̄ſus Quingētos decies cū bis centum minus vno Annos dic ab adam donec verbū caro factū Etas diuiditur in euum Eſt autem euum ſpa cium mille annoꝝ Nulla enim tabula ercedit mille annos· Euum autē diuiditur in ſeculum Eſt autem ſeculum ſpacium centum· annorū Secu lū diuidiť in idicōe; Et ē indicō ſpaciū· xv· ānoꝝ idicō diuidiť i luſtꝝ· ⁊ ē luſtꝝ ſpaciū q̄nq̄ ānoꝝ· luſtꝝ diuidiť i ānū· ān⁹ diuidiť i· iiij· tpa· ſ. i vere· eſta tē autūnū· ⁊· hiemē· ⁊ q̄dlib; iſtoꝝ ī iij· meſ· ⁊ q̄lib; meſ ī iiij· hebdōadas ⁊ q̄lib; hebdōada ī· vij· dies· ⁊ q̄lib; dies ī iiij q̄drātes· ⁊ q̄lib; q̄drās ī vi· horas· ⁊ q̄lib; hora ī· iiij· pūcta· ⁊ q̄dlib; pūctū ī· x· momēta· ⁊ q̄dlib; mom tū ī· xij vncias· ⁊ q̄lib; vncia ī· xxviij· athomos Athomus eſt ita puū ſpaciū q̄ nō p̄t diuidi ꝑpť ſui breuitatē Diciť autē athomus ab a q̄ eſt ſine et thomos q̄ eſt diuiſio quaſi ſine piuiſione

¶ Conſequenter notandum eſt· que ſigna de tantur Ignee· que Aeree· que Aquee que Terree nature ⁊ quando agēda ſit Fleubotomia

Signa Ingnea ſunt Aries· Leo. Sagittari⁹· in illis valet minutio
pro Flegmaticis ſm Auicennā in quarto capittulo de eo ꝙ comeditur ⁊
bibitur· Contraria contrarijs curant Excipitur tn̄ Leo in quo nō valet
minutio q; Leo domus ſolis eſt Sol autē oīno natura ꝯtrariat nā ſol ē
calidus et ſiccus. Luna vero frigida et humida Signa Aerea ſunt Ge
mini. Libra· Aquarius· in iſtis valet minutio pro Melancolicis Exci
pitur tn̄ ſignum Gemini ſaltem prima medietas· q; per eadem loca tran
ſit Galaxia in qua ſunt ſtelle multe et parue de natura martis Unde Lu
na in illis locis eſt et dicitur conbuſta vnde tunc Fleubotomia debet vi/
tari Aquatica ſigna que ſunt Piſces· Cancer· Scorpio· valet minutō
mediocriter pro Colericis Excipitur tamen vltima medietas Scorpio
nis quia per ipſam tranſit Galaxia eciā q; caſus lune eſt ſcorpio Sig/
na terrea ſunt Thaurus· Uirgo· Capricornus· omnino prohibetur mi
nutio in iſtis quia frigida ſunt et ſicca quare venas corporis conſtringūt
Ualet tamen minutio in illis ſignis pro Sangwineis ſi quidē reperiūt

¶ Circa predicta notandū ꝙ ſemper debent vitari in Fleubotomia
ille partes corporis quas reſpiciunt ſigna in quibus fuerit Luna Iuxta
ſententiam Prolomei in libro centum verborum capittulo viceſimo ſic
dicentis Tangere membrum ferro et luna in ſigno illius membri exiſten
te ferendum eſt· et ratio eſt quia tunc augmentatur humiditas in illo mē
bro· Aſpectus ſextilis dicitur aſpectus medie amicicie. Quartilis aſ
pectus dicitur medie inimicicie Trinus aſpectus dicitur aſpectus ami
cicie Oppoſitus aſpectus eſt inimicicie ¶ Notandum de aſpecti/
tibus minutionem promouentibus ꝙ coniunctio lune cum Ioue trinus
et ſextilis minutionem optimam faciunt ſimiliter de venere cum luna cē
ſendum eſt ſi non fuerint conbuſta Quartus et oppoſitus aſpectus eoꝝ
faciunt bonam minutionem Aſpectus etiam trinus et ſextilis Solis vl
Martis ad Lunam minutionem faciunt electam· ſimiliter ⁊ Mercurij
Notandum de aſpectibus minutionem impedientibus Coniunctio
ſolis et lune impedit ante et poſt per triginta gradus· tunc enim luna dr̄
conbuſta Coniunctio Lune et Saturni impedit per tredecim gradus
ante et poſt Coniunctio Lune et Martis impedit per decem gradus an
te poſt Coniunctio Mercurij cū Luna ſemper impedit propter vicinita
tem eius cum ſole Coniunctio Lune cum capite aut cauda draconis im
pedit ante et retro per duodecim gradus quia infra illa loca Luna pōt
eclipſari Item oppoſitio Solis et Lune impedit ante et poſt per quin
decim gradus Oppoſitio Lune cum Saturno vel Marte impedit añ
vel poſt per duodecim gradus Quartus aſpectus Solis Saturni vel
Martis ad Lunam impedit minutionem ante et poſt per triginta ſex
gradus Alij autem aſpectus Saturni ſcʒ Trinus Sextilis ſimiliter et
Mercurij Quartus et Oppoſitus minutionem impediunt ſi Luna fu
erit in ſign o apto ad minuendum Etiam cum fuerit curſu vacua ſcilicet
non habens aſpectum cum aliquo planetarum ⁊ fuerit in ſigno apto tūc
mediocris minutio iudicatur

Diuina cooperante gracia preſens opuſcu-
lum· varijs figuris ſphericis exornatū necnō
perpetue durationis nuncians veritatatem ac
ſumma cum diligentia correctum· impreſſum
quoqz in felici Ciuitate Colonienſi ·per me Lo-
dowicum Renchen Conciuem eiuſdem inclite
ac alme Ciuitatis feliciter finitur.

	a	b	c	d	e	f	g	
	li	mar	an	priſ	cu	fab	aug	Ama
	agt	dor	ſe	bru	ab	ſto	laſ	Xma
4	al	ba	be	ne	iuc	ta	ma	paſta
	che	or	mar	cu	qz	vi	ta	Roga·
	han	la	tin	e	pi	ne	ſer	pentecoſ
	sim	ton	b	pau	po	no	Vi	Ama
	cu	ca	va	leut	m	li	con	Xma
6	vi	a	ge	iu	tri	ce	ap	Paſta
	lib	phi	lip	crux	flo	get	jo	Rogacoſ
	et	ſtef	ma	iuſ	mi	hac	ſe	pentecoſ·
	le	lu	men	bri	pur	bla	ſuſ	Ama
	lun	ge	hir	pe	tru	ma	thi	Xma
7	peil	m	am	bro	ſi	i	feſ	paſca
	hon	la	kn	o	pi	ne	ſer	Roga·
	vi	e	te	net	or	ban	in	penthe
	agt	dor	ve	bri	ab	ſto	laſ	Ama
	am	m	de	mar	cu	neſ	a	Xma
8	tiſ	o	vat	at	qz	ti	bur	paſta
	et	ſoff	ma	iuſ	m	hac	ſe	Roga·
	pe	de	crie	pan	nir	mar	cel	penthe
	ti	ca	va	leut	m	li	con	Ama
	dei	a	per	de	co	va	nir	Xma
9	cu	et	va	let	four	ti	qz	paſta
	vi	e	te	net	or	ban	in	Roga·
	ti	bo	m	dat	lim	pri	m	penthe
	sim	ge	hit	pe	ten	ma	thi	Ama
	tre	go	vi	o	ar	ger	dim	Xma
10	che	or	mar	cu	qz	vi	ta	paſta
	pe	de	cris	pan	nir	mar	cel	Roga
	ba	ce	vi	vii	vi	ti	qz	penthe

Te tertia adiu
ua nos Anna.